Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
A. RANTOS
fremsat den 4. oktober 2024[1]

Sag C-365/23 [Arce][i]

SIA »A«
mod
C,
D,
E

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Augstākā tiesa (Senāts) (øverste domstol, Letland))

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – artikel 1 – anvendelsesområde – artikel 2, litra b) – begrebet »forbruger« – artikel 3, stk. 1 – artikel 4, stk. 2 – artikel 5 – artikel 6, stk. 1 – artikel 8a – standardkontrakt – aftale indgået mellem en erhvervsdrivende, som leverer tjenesteydelser med henblik på sportslig udvikling og karrierefremme, og en sportsudøver, en mindreårig »lovende« spiller, repræsenteret ved sine forældre – vilkår, som fastsætter en forpligtelse til at betale denne erhvervsdrivende et vederlag svarende til 10% af denne sportsudøvers indtægter i de følgende 15 år – Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – artikel 17 – ejendomsretten – artikel 24 – børns rettigheder«

I. Indledning

1. Den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 2, litra b), artikel 3, stk. 1, artikel 4, stk. 2, artikel 5, artikel 6, stk. 1, og artikel 8a i direktiv 93/13/EØF[2] om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, sammenholdt med artikel 17, stk. 1, og artikel 24 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«)[3].

2. Denne anmodning er indgivet i forbindelse med en tvist mellem A, et anpartsselskab efter lettisk ret, som er etableret med henblik på at sikre udviklingen af sportsudøvere i Letland (herefter »selskabet A«), og de fysiske personer C, en mindreårig »lovende« amatørspiller, og dennes forældre, D og E (herefter »forældrene«) vedrørende C's betaling af vederlag til selskabet

[1] – Originalsprog: fransk.

[i] Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til et navn på en part i sagen.

[2] – Rådets direktiv af 5.4.1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25.10.2011 (EUF 2011, L 304, s. 64).

[3] – EUT 2016, L 202, s. 389.

A for selskabets levering af tjenesteydelser i henhold til en aftale om sportslig udvikling og karrierefremme, som blev indgået den 14. januar 2009 mellem på den ene side selskabet A og på den anden side C og dennes forældre, D og E (herefter »den omtvistede aftale«).

3. I forbindelse med den foreliggende sag får Domstolen lejlighed til at undersøge anvendeligheden af EU-retten, navnlig direktiv 93/13, inden for forbrugerbeskyttelsesområdet på en aftale som den omtvistede aftale om tjenesteydelser med henblik på sportslig udvikling og karrierefremme på sportsområdet i den særlige sammenhæng med en oprindeligt mindreårig forbruger, som blev repræsenteret af sine forældre og er blevet myndig og professionel spiller i aftalens løbetid. Den kommende dom, som vil fastlægge rækkevidden af dette direktivs anvendelse fremover, vil efter al sandsynlighed få betydning for indholdet af denne type aftaler, også langt ud over sportsområdet.

II. Retsforskrifter

A. EU-retten

1. Direktiv 93/13

4. 10., 13. og 16. betragtning til direktiv 93/13 har følgende ordlyd:

»[F]orbrugeren kan sikres en bedre beskyttelse gennem vedtagelse af ensartede bestemmelser vedrørende urimelige vilkår; disse bestemmelser skal finde anvendelse på alle aftaler, som indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere; dette direktiv finder derfor ikke anvendelse på bl.a. arbejdskontrakter, aftaler vedrørende arveret og familieret samt aftaler om oprettelse af selskaber og om disses vedtægter[.]

[…]

[D]et antages, at de love og administrative bestemmelser i medlemsstaterne, som direkte eller indirekte fastsætter vilkårene for forbrugeraftaler, ikke indeholder urimelige kontraktvilkår; det forekommer derfor ikke nødvendigt at lade kontraktvilkår, der afspejler love eller bindende administrative bestemmelser samt bestemmelser i internationale konventioner, som medlemsstaterne eller Fællesskabet er part i, være underlagt bestemmelserne i dette direktiv; udtrykket »love og bindende administrative bestemmelser« omfatter ligeledes de regler, som ifølge lovgivningen gælder mellem de kontraherende parter, når der ikke er aftalt anden ordning[.]

[…]

[V]urderingen efter faste generelle kriterier af, om vilkår er urimelige, navnlig i forbindelse med erhvervsvirksomhed af offentlig karakter i form af levering af kollektive tjenesteydelser baseret på solidaritet mellem brugerne, skal suppleres med en samlet vurdering af de forskellige berørte interesser; heri ligger hensynet til, at der er handlet i god tro; ved vurderingen af begrebet god tro skal der især tages hensyn til styrkeforholdet i parternes forhandlingspositioner, til, om forbrugeren på den ene eller den anden måde er blevet tilskyndet til at give sin tilslutning til kontraktvilkåret, og til, om varerne eller tjenesteydelserne er solgt eller leveret på forbrugerens særlige bestilling; den erhvervsdrivende kan opfylde kravet om god tro ved at handle loyalt og rimeligt med den anden part, hvis legitime interesser han skal tage hensyn til[.]«

5. Dette direktivs artikel 1, stk. 1, fastsætter:

»Formålet med dette direktiv er indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere.«

6. I henhold til dette direktivs artikel 2, litra b), er en »forbruger« defineret som »en fysisk person, der […] ikke handler som led i sit erhverv«. I henhold til samme direktivs artikel 2, litra c), forstås ved »erhvervsdrivende« »en fysisk eller juridisk person, der […] handler som led i sit erhverv, hvad enten det er offentligt eller privat«.

7. Artikel 3 i direktiv 93/13 bestemmer:

»1. Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.

2. Et kontraktvilkår anses altid for ikke at have været genstand for individuel forhandling, når det er udarbejdet på forhånd, og forbrugeren derved ikke har haft nogen indflydelse på indholdet, navnlig i forbindelse med en standardkontrakt.

Den omstændighed, at visse elementer i et kontraktvilkår eller et enkelt kontraktvilkår har været genstand for individuel forhandling, udelukker ikke anvendelse af denne artikel på resten af en aftale, hvis en samlet vurdering fører til den konklusion, at der alligevel er tale om en standardkontrakt.

Hvis en erhvervsdrivende hævder, at et standardiseret kontraktvilkår har været genstand for individuel forhandling, har han bevisbyrden.

[…]«

8. Dette direktivs artikel 4 foreskriver:

»1. Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.

2. Vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«

9. Dette direktivs artikel 5 fastsætter bl.a., at »[i] de aftaler, hvor alle eller nogle af de vilkår, der tilbydes forbrugeren, er i skriftlig form, skal disse vilkår altid være udarbejdet på en klar og forståelig måde«.

10. Samme direktivs artikel 6, stk. 1, bestemmer:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at

aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

11. Artikel 8 i direktiv 93/13 foreskriver, at »[m]edlemsstaterne […] inden for det område, der omfattes af dette direktiv, [kan] vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med traktaten, for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne«.

12. Dette direktivs artikel 8a, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Hvis en medlemsstat vedtager bestemmelser i overensstemmelse med artikel 8, skal den underrette Kommissionen herom samt om alle eventuelle senere ændringer, navnlig hvis disse bestemmelser:

– udvider vurderingen på grundlag af kriterierne for urimelige kontraktvilkår til også at gælde for individuelt forhandlede kontraktvilkår eller for prisens eller betalingens tilstrækkelighed

– indeholder fortegnelser om kontraktvilkår, der betragtes som urimelige.«

2. Direktiv 2005/29

13. Artikel 5, stk. 3, i direktiv 2005/29/EF[4] har følgende ordlyd:

»Handelspraksis, der på en måde, som den erhvervsdrivende med rimelighed kan forventes at forudse, må formodes kun at forvride den økonomiske adfærd væsentligt hos en klart identificerbar gruppe af forbrugere, som er særligt sårbare over for denne praksis eller det omhandlede produkt på grund af deres mentale eller fysiske handicap, alder eller godtroenhed, vurderes med udgangspunkt i et gennemsnitligt medlem af gruppen. Dette berører ikke den almindelige og legale reklamepraksis, der består i at fremsætte overdrevne udtalelser eller udtalelser, som ikke er beregnet til at blive opfattet bogstaveligt.«

B. Lettisk ret

1. Den civile lovbog

14. Artikel 186 i Latvijas Republikas Civillikums (Republikken Letlands civile lovbog, herefter »den civile lovbog«) af 20. februar 1937[5] fastsætter, at »[f]orældre repræsenterer deres børn i fællesskab i deres personlige og forretningsmæssige forhold (fælles repræsentation) […]«.

15. I henhold til den civile lovbogs artikel 223 er »[f]aderen og moderen […] værger for deres mindreårige børn i medfør af deres forældremyndighed«.

[4] – Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 11.5.2005 om virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne på det indre marked og om ændring af Rådets direktiv 84/450/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF, 98/27/EF og 2002/65/EF og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2006/2004 (direktivet om urimelig handelspraksis) (EUT 2005, L 149, s. 22, herefter »direktivet om urimelig handelspraksis«).

[5] – *Valdības Vēstnesis*, 1937, nr. 41.

16. Den civile lovbogs artikel 293 fastsætter følgende:

»Værgen kan i sager, som vedrører den mindreårige, og i dennes interesse indgå enhver type aftaler og modtage og foretage betalinger. Alle handlinger af denne art binder den mindreårige, såfremt værgen har handlet i god tro og inden for grænserne af sund økonomisk forvaltning uden at binde den mindreårige ud over det tidspunkt, hvor vedkommende bliver myndig, medmindre der foreligger særlige behov.«

17. I henhold til den civile lovbogs artikel 1408 har »[m]indreårige […] ikke retsevne«.

2. Lov om beskyttelse af forbrugere

18. Artikel 1 i Patērētāju tiesību aizsardzības likums (lov om beskyttelse af forbrugere) af 1. april 1999[6] med overskriften »Definitioner, der anvendes i loven« i den affattelse, der var gældende på tidspunktet for indgåelsen af den i hovedsagen omtvistede aftale, definerer i nr. 3 og 4 følgende begreber:

»forbruger: enhver fysisk person, som udtrykker et ønske om at erhverve, erhverver eller kan erhverve eller anvende varer eller ydelser med et formål, der ikke vedrører vedkommendes økonomiske eller erhvervsmæssige aktivitet

leverandør af tjenesteydelser: enhver person, der som led i udøvelsen af sin økonomiske eller erhvervsmæssige aktivitet leverer en ydelse til en forbruger […]«

19. I den affattelse, der var gældende på tidspunktet for indgåelsen af den omtvistede aftale, fastsatte denne lovs artikel 6 med overskriften »Urimelige kontraktvilkår« følgende:

»[…]

(2) Aftalens vilkår skal være affattet klart og forståeligt.

(3) Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for forhandling mellem parterne, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren. […]

[…]

(8) Urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en producent, sælger eller leverandør af tjenesteydelser har indgået med en forbruger, er ugyldige fra tidspunktet for aftalens indgåelse, idet aftalen dog forbliver gyldig, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.

[…]«

[6] – *Latvijas Vēstnesis*, 1999, nr. 104/105.

20. Denne lovs artikel 6, som gennemførte artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 i lettisk ret, fastsatte i den affattelse, der var gældende den 1. juli 2014, følgende i stk. 2[2]:

»Bestemmelserne i denne artikel finder ikke anvendelse på kontraktvilkår, som definerer aftalens genstand eller vedrører overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt som disse vilkår er affattet klart og forståeligt. […]«

III. Tvisten i hovedsagen, de præjudicielle spørgsmål og retsforhandlingerne for Domstolen

21. Selskabet A, et lettisk selskab med begrænset ansvar, arbejder for at sikre udviklingen af sportsudøvere i Letland. Til dette formål tilbød selskabet dem kombinerede ydelser med henblik på udviklingen af deres professionelle kompetencer og karriere ved indgåelse af aftaler, som fastsatte en fremtidig forpligtelse til betaling, såfremt visse betingelser blev opfyldt.

22. C, en fysisk person, var en mindreårig på 17 år, som i begyndelsen af 2009 var en ung sportsudøver inden for basketball, der endnu ikke havde indledt sin sportskarriere på et professionelt niveau (han var endnu ikke ansat af en klub).

23. Den 14. januar 2009 indgik selskabet A på den ene side og C samt hans forældre, D og E på den anden side den omtvistede aftale til fordel for C. Formålet med denne aftale var at sikre C en succesfuld sportskarriere inden for basketball. Denne aftale blev indgået for en periode på 15 år, dvs. indtil den 14. januar 2024.

24. Med henblik herpå blev det i den pågældende aftale fastsat, at selskabet A tilbød C en række ydelser[7]. I henhold til den omtvistede aftales artikel 6, stk. 1 (herefter »det omtvistede vilkår«), forpligtede C sig til gengæld til i den omtvistede aftales løbetid at betale et vederlag på 10% af sine nettoindtægter fra udøvelsen af den pågældende sport, reklame, marketing og optræden i kommunikationsmedier, med tillæg af den i Letland gældende moms, såfremt disse indtægter var af en størrelse på mindst 1 500 EUR om måneden.

25. Det fremgår af de oplysninger, der er fremlagt af den forelæggende ret, at det nævnte vilkår var fastsat på forhånd af selskabet A og ikke var genstand for individuel forhandling som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13. Der er således tale om en standardkontrakt, som også blev indgået på samme vilkår af andre unge sportsudøvere.

26. Ifølge den forelæggende ret leverede selskabet A i 2009 og 2010 støttetjenesteydelser med henblik på sportslig udvikling og karrierefremme som fastsat i den omtvistede aftale, bl.a. individuel træning og træning på et hold under ledelse af specialister, hvilket krævede økonomiske bidrag fra selskabet A. Selv om en del af de tilbudte ydelser ifølge selskabet A ikke blev anvendt af C, tilsidesatte C og hans forældre denne aftale, idet de ikke betalte selskabet det fastsatte vederlag for de leverede ydelser.

27. Eftersom de indtægter, som C, der i mellemtiden er blevet professionel basketballspiller, har haft fra kontrakter indgået med sportsklubber, udgør i alt 16 637 779,90 EUR i den pågældende periode, er C derfor forpligtet til at betale selskabet A 10% af dette beløb, dvs. et beløb på 1 663 777,99 EUR.

[7] – De ydelser, der blev tilbudt af selskabet A, omfattede bl.a. uddannelses- og træningsydelser, sportsmedicinske ydelser og sportspsykologisk assistance, professionsvejledning (udvikling, anvendelse og efterlevelse af en karriereplan, indgåelse af kontrakter mellem sportsudøveren og sportsklubber) samt støtte til marketing, juridiske ydelser og revisorbistand.

28. Den 29. juni 2020 anlagde selskabet A et søgsmål mod C og hans forældre med påstand om betaling af det vederlag, der var fastsat i den omtvistede aftale.

29. Retten i første instans og senere appeldomstolen frifandt de sagsøgte, navnlig med den begrundelse, at den omtvistede aftale ikke var i overensstemmelse med de nationale bestemmelser om beskyttelse af forbrugernes rettigheder, og at det omtvistede vilkår var urimeligt.

30. Selskabet A har iværksat kassationsappel ved Augstākā tiesa (Senāts) (øverste domstol, Letland), den forelæggende ret, og har til støtte herfor gjort gældende, at bestemmelserne om beskyttelse af forbrugernes rettigheder ikke finder anvendelse i hovedsagen, idet den pågældende aftale skal anses for at udgøre en af de aftaler med »unge lovende« sportsudøvere, hvorpå disse bestemmelser ikke bør finde anvendelse. I sit appelskrift har dette selskab nedlagt påstand om, at der indgives en anmodning om præjudiciel afgørelse til Domstolen.

31. Ifølge den forelæggende ret har Domstolen allerede fortolket begrebet »forbruger«, men den har i sin hidtidige praksis ikke behandlet spørgsmålet om, hvorvidt bestemmelserne om beskyttelse af forbrugernes rettigheder finder anvendelse inden for sportsområdet.

32. I denne henseende er den forelæggende ret af den opfattelse, at dette er tilfældet. Eftersom der ikke findes nogen specifik regel, som udelukker aftaler indgået på sportsområdet fra anvendelsesområdet for direktiv 93/13, kan de i henhold til dette direktivs bestemmelser nemlig kvalificeres som »aftaler indgået mellem erhvervsdrivende og forbrugere«.

33. Endvidere er den omstændighed, at den unge sportsudøvers aktiviteter efterfølgende har antaget en i det væsentlige professionel karakter, ifølge den forelæggende ret uden relevans, og denne omstændighed er ikke i sig selv til hinder for, at modtageren af ydelserne har ret til at påberåbe sig sin egenskab af »forbruger« som omhandlet i direktiv 93/13[8].

34. Den forelæggende ret har desuden fremhævet, at den modstridende retspraksis i medlemsstaterne ligeledes taler for nødvendigheden af at forelægge præjudicielle spørgsmål om, hvorvidt de betingelser for beskyttelsen af forbrugere, som er fastsat i dette direktiv, finder anvendelse på denne type kontrakter indgået mellem unge sportsudøvere og sportsklubber[9].

[8] – Den foreliggende sag adskiller sig dermed fra de i Domstolens praksis omhandlede sager vedrørende anvendelsen af retsforskrifter på området for fastlæggelse af domstolskompetencen (jf. dom af 25.1.2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, præmis 31, 38 og 39 og den deri nævnte retspraksis, og af 10.12.2020, Personal Exchange International, C-774/19, EU:C:2020:1015, præmis 40 og 42 og den deri nævnte retspraksis).

[9] – Jf. i denne retning vedrørende betydningen af at sikre en ensartet af fortolkning af EU-retten dom af 6.10.2021, Consorzio Italian Management og Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, præmis 49). Ifølge de oplysninger, som den forelæggende ret råder over, fastslog cour d'appel de Paris (appeldomstolen i Paris, Frankrig) således ved dom af 23.5.2019, at en basketballspiller, der i sin egenskab af fremtidig spiller har indgået en aftale om tjenesteydelser med et sportsagentur, hvorved agenturet forpligter sig til på sportsudøverens vegne at forhandle med sportsklubberne om denne spillers kontraktforhold, mod at spilleren forpligter sig til at betale dette agentur et bestemt beløb svarende til en del af indtægterne fra de kontrakter, der er indgået på grundlag af dette samarbejde, handler som forbruger og ikke som erhvervsdrivende . Derimod fastslog Oberlandesgericht München (den regionale appeldomstol i München, Tyskland) ved dom af 7.11.2002 i en sag mellem en ung tennisspiller og et sportsagentur vedrørende en lignende aftale om tjenesteydelser indgået mellem denne sags parter, at de nationale bestemmelser om beskyttelse af forbrugere ikke fandt anvendelse på dette retsforhold (Oberlandesgericht München (den regionale appeldomstol i München), 07.11.2002 – 19 U 3238/02).

35. På denne baggrund har Augstākā tiesa (Senāts) (øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er en aftale om levering af støttetjenesteydelser med henblik på en sportsudøvers udvikling og karriere indgået mellem en erhvervsdrivende, som udøver sin erhvervsmæssige aktivitet på området for udvikling og træning af sportsudøvere, og en mindreårig, repræsenteret af sine forældre, som på tidspunktet for aftalens indgåelse ikke udøvede en professionel aktivitet inden for den pågældende sport, omfattet af anvendelsesområdet for [direktiv 93/13]?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende, er direktiv 93/13 da til hinder for en national retspraksis, som fortolker lovgivningen til gennemførelse af dette direktiv i den nationale retsorden således, at de heri indeholdte bestemmelser om beskyttelse af forbrugeres rettigheder også finder anvendelse på sådanne aftaler?

3) Såfremt det første eller det andet spørgsmål besvares bekræftende, kan en national retsinstans da foretage en vurdering af, om et kontraktvilkår, hvorefter den unge sportsudøver til gengæld for leveringen af støttetjenesteydelser med henblik på udvikling og karriere inden for en bestemt sport, idet disse tjenesteydelser er specificeret i aftalen, forpligter sig til at betale et vederlag svarende til 10% af de indtægter, vedkommende opnår i de 15 efterfølgende år, er urimeligt som omhandlet i artikel 3 i direktiv 93/13, og ikke anse dette vilkår for et af de vilkår, som i henhold til artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 ikke kan gøres til genstand for en vurdering af, om det er urimeligt?

4) Såfremt det tredje spørgsmål besvares bekræftende, skal et kontraktvilkår, hvorefter den unge sportsudøver til gengæld for leveringen af støttetjenesteydelser med henblik på udvikling og karriere inden for en bestemt sport, idet disse tjenesteydelser er specificeret i aftalen, forpligter sig til at betale et vederlag svarende til 10% af de indtægter, vedkommende opnår i de 15 efterfølgende år, anses for at være affattet klart og forståeligt som omhandlet i artikel 5 i direktiv 93/13, henset til, at den unge sportsudøver på tidspunktet for aftalens indgåelse ikke havde klare oplysninger om værdien af den leverede tjenesteydelse eller om det beløb, den pågældende ville skulle betale for denne tjenesteydelse, som gjorde det muligt for den pågældende at vurdere de økonomiske konsekvenser, dette kunne have for vedkommende?

5) Såfremt det tredje spørgsmål besvares bekræftende, skal et kontraktvilkår, hvorefter den unge sportsudøver til gengæld for leveringen af støttetjenesteydelser med henblik på udvikling og karriere inden for en bestemt sport, idet disse tjenesteydelser er specificeret i aftalen, forpligter sig til at betale et vederlag svarende til 10% af de indtægter, vedkommende opnår i de 15 efterfølgende år, anses for at udgøre et vilkår, der bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13, henset til, at denne bestemmelse ikke fastsætter en forbindelse mellem værdien af den leverede tjenesteydelse og de omkostninger, der pålægges forbrugeren?

6) Såfremt det femte spørgsmål besvares bekræftende, er en afgørelse truffet af en national retsinstans, der nedsætter det beløb, som forbrugeren kan pålægges at betale til leverandøren af tjenesteydelserne, til de udgifter, leverandøren reelt har afholdt i forbindelse med leveringen af tjenesteydelserne til forbrugeren i henhold til aftalen, i strid med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13?

7) Såfremt det tredje spørgsmål besvares benægtende, og såfremt det kontraktvilkår, hvorefter forbrugeren til gengæld for leveringen af støttetjenesteydelser med henblik på udvikling og karriere inden for en bestemt sport, idet disse tjenesteydelser er specificeret i aftalen, forpligter sig til at betale et vederlag svarende til 10% af de indtægter, vedkommende opnår i de 15 efterfølgende år, i overensstemmelse med artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 ikke kan gøres til genstand for en vurdering af, om det er urimeligt, kan den nationale retsinstans da, idet den har fastslået, at vederlaget er åbenbart uforholdsmæssig i forhold til det bidrag, som leverandøren af tjenesteydelserne har ydet, alligevel erklære dette kontraktvilkår urimeligt på grundlag af den nationale lovgivning?

8) Såfremt det syvende spørgsmål besvares bekræftende, skal der da i tilfælde af en aftale indgået med en forbruger på et tidspunkt, hvor artikel 8a i direktiv 93/13 endnu ikke var trådt i kraft, tages hensyn til oplysningerne vedrørende de bestemmelser, som medlemsstaten har vedtaget i overensstemmelse med samme direktivs artikel 8, og som medlemsstaten har underrettet Europa-Kommissionen om i overensstemmelse med dette direktivs artikel 8a, og i bekræftende fald begrænser de oplysninger, som denne medlemsstat har givet underretning om i overensstemmelse med artikel 8a i direktiv 93/13, da de nationale retsinstansers kompetence, når medlemsstaten har oplyst, at dens lovgivning ikke går ud over de minimumsbestemmelser, der er fastsat i dette direktiv?

9) Såfremt det første eller det andet spørgsmål besvares bekræftende, hvilken relevans har det, i lyset af [chartrets] artikel 17, stk. 1, […], sammenholdt med chartrets artikel 24, for anvendelsen af den lovgivning, som gennemfører bestemmelserne i direktiv 93/13 i den nationale retsorden, at den unge sportsudøver på tidspunktet for indgåelsen af den pågældende aftale om levering af tjenesteydelser med en varighed af 15 år var mindreårig, og at denne aftale derfor blev indgået af den mindreåriges forældre i dennes navn, idet aftalen fastsatte en forpligtelse for den pågældende til at betale et vederlag svarende til 10% af alle sine indtægter i de 15 efterfølgende år?

10) Såfremt det første eller det andet spørgsmål besvares benægtende, og henset til, at sportsaktiviteter er omfattet af EU-rettens anvendelsesområde, er en aftale om levering af tjenesteydelser med en varighed af 15 år med en ung, mindreårig sportsudøver – indgået i dennes navn af den pågældendes forældre – som forpligter denne mindreårige til at betale et vederlag svarende til 10% af alle sine indtægter i de 15 efterfølgende år, da i strid med de grundlæggende rettigheder, der er fastsat i artikel 17, stk. 1, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, sammenholdt med chartrets artikel 24, stk. 2?«

36. Selskabet A, C, den lettiske regering og Europa-Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg til Domstolen. Disse parter – samt forældrene, der ikke indgav skriftlige indlæg – har også afgivet mundtlige indlæg og besvaret Domstolens spørgsmål i retsmødet den 13. juni 2024.

IV. Bedømmelse

A. Formaliteten med hensyn til visse af de præjudicielle spørgsmål

37. Selskabet A har i sit skriftlige indlæg gjort gældende, at det tredje, det fjerde, det femte, det syvende, det niende og det tiende præjudicielle spørgsmål ikke kan antages til realitetsbehandling, for det første fordi den forelæggende ret med det tredje til det femte spørgsmål nærmere bestemt anmoder Domstolen om at anvende – og ikke at fortolke –

EU-retten, navnlig ved at vurdere dels, om de kontraktvilkår, der fastsætter vederlaget, ikke er omfattet af artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, men derimod af samme direktivs artikel 3 (det tredje spørgsmål), og dels om disse kontraktvilkår er i overensstemmelse med kravene i dette direktivs artikel 5 og artikel 3, stk. 1 (det fjerde og det femte spørgsmål), for det andet fordi det syvende spørgsmål er af hypotetisk karakter, og for det tredje fordi det niende og det tiende spørgsmål er for abstrakte og udgør en anmodning om en rådgivende udtalelse.

38. I denne henseende skal det erindres, at det følger af Domstolens faste praksis, at det inden for rammerne af det ved artikel 267 indførte samarbejde mellem sidstnævnte og de nationale retter udelukkende tilkommer den nationale retsinstans, for hvem en tvist er indbragt, og som har ansvaret for den retsafgørelse, som skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, såvel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Når de forelagte spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, er Domstolen principielt forpligtet til at træffe afgørelse. Heraf følger, at der foreligger en formodning for, at et præjudicielt spørgsmål vedrørende EU-retten er relevant. Domstolen kan kun afslå at træffe afgørelse vedrørende et præjudicielt spørgsmål fra en national ret, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af en EU-retlig regel savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er af hypotetisk karakter, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en sagligt korrekt besvarelse af de forelagte spørgsmål [10].

39. I det foreliggende tilfælde kan det konstateres, at de retlige og faktiske omstændigheder, der ligger til grund for hovedsagen, er beskrevet tilstrækkeligt detaljeret i forelæggelseskendelsen, og de oplysninger, der er fremlagt af den forelæggende ret, gør det muligt at fastlægge rækkevidden af de forelagte spørgsmål og fastslå, at disse hverken er uden forbindelse med denne sags genstand eller af hypotetisk karakter. Navnlig fremgår det dels hvad angår det tredje til det femte samt det niende præjudicielle spørgsmål af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at den forelæggende ret rejser spørgsmålet om rækkevidden af en række bestemmelser i direktiv 93/13 med henblik på at fastslå, om den i henhold til dette direktiv kan foretage en kontrol af, om det omtvistede vilkår er urimeligt. Den forelæggende ret anmoder således ikke Domstolen om at anvende disse bestemmelser på de faktiske omstændigheder i hovedsagen eller at sætte sin egen vurdering i stedet for den forelæggende rets vurdering, hvilket den under alle omstændigheder ikke ville kunne gøre [11]. Dels er det hvad angår den hypotetiske karakter af det syvende præjudicielle spørgsmål, hvilket ifølge selskabet A følger af, at der i lettisk ret ikke findes nogen mulighed for at fastslå, at forrentningen af en investering er uforholdsmæssig høj, tilstrækkeligt at erindre, at Domstolens opgaver og den forelæggende rets opgaver inden for rammerne af den procedure, som er fastsat i artikel 267 TEUF, er klart forskellige, og at det udelukkende tilkommer sidstnævnte at fortolke den nationale lovgivning [12].

40. Under disse omstændigheder kan den forelæggende rets præjudicielle spørgsmål efter min opfattelse alle antages til realitetsbehandling.

[10] – Jf. bl.a. dom af 29.6.2023, International Protection Appeals Tribunal m.fl. (Attentat i Pakistan) (C-756/21, EU:C:2023:523, præmis 35 og 36 og den deri nævnte retspraksis).

[11] – Jf. i denne retning dom af 26.1.2017, Banco Primus (C-421/14, herefter »Banco Primus-dommen«, EU:C:2017:60, præmis 57 og den deri nævnte retspraksis).

[12] – Jf. dom af 15.1.2013, Križan m.fl. (C-416/10, EU:C:2013:8, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).

B. Realiteten

41. Den forelæggende ret har, idet den finder, at de faktiske omstændigheder, som ligger til grund for hovedsagen, rejser en række spørgsmål knyttet til fortolkningen og anvendelsen af direktiv 93/13, besluttet at forelægge en række præjudicielle spørgsmål, der tematisk vedrører forskellige aspekter af dette direktiv, som kan grupperes på følgende måde:

– anvendelsesområdet for direktiv 93/13 (det første spørgsmål)

– udvidelsen af anvendelsesområdet med hensyn til det minimumsbeskyttelsesniveau, som dette direktiv yder (det andet spørgsmål), og procedurerne for gennemførelsen af national lovgivning i henhold til direktivets artikel 8 (det syvende og det ottende spørgsmål)

– behandlingen af kontraktvilkår vedrørende »aftalens hovedgenstand« eller »overensstemmelsen mellem pris og betaling« som omhandlet i dette direktivs artikel 4, stk. 2 (det tredje spørgsmål)

– kravet om gennemsigtighed som omhandlet i samme direktivs artikel 4, stk. 2, og artikel 5 (det fjerde spørgsmål)

– vurderingen af en »betydelig skævhed« i forbindelse med undersøgelsen af, om et kontraktvilkår er urimeligt som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 (det femte spørgsmål)

– konsekvenserne af, at et kontraktvilkår kvalificeres som »urimeligt« i henhold til dette direktivs artikel 6, stk. 1 (det sjette spørgsmål)

– anvendelsen af chartrets bestemmelser i forbindelse med vurderingen af urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (det niende og det tiende spørgsmål).

1. Anvendelsesområdet for direktiv 93/13 (det første spørgsmål)

42. Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om kontraktvilkårene i en aftale indgået mellem på den ene side en erhvervsdrivende, som driver virksomhed inden for udvikling af sportsudøvere, og på den anden side en mindreårig, repræsenteret ved sine forældre, som ved denne aftales indgåelse endnu ikke var ansat inden for sportsområdet, er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 93/13.

43. I denne forbindelse er C, dennes forældre, den lettiske regering og Kommissionen af den opfattelse, at en sådan aftale er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde, mens selskabet A har argumenteret for, at dette spørgsmål bør besvares benægtende, og har i denne forbindelse navnlig gjort gældende, at den fremtidige karakter af en erhvervsmæssig aktivitet ikke fratager aftalen dens natur.

44. Indledningsvis skal det erindres, at formålet med direktiv 93/13 i henhold til artikel 1, stk. 1, heri er indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere. Der er således tale om en horisontal retsakt, der tager sigte på at sikre et højt niveau for

forbrugerbeskyttelse [13] ved at beskytte forbrugerne mod urimelige vilkår i alle former for aftaler, som indgås med erhvervsdrivende. Dette direktiv finder således anvendelse på alle erhvervssektorer og principielt på alle typer aftaler om køb af varer og levering af tjenesteydelser, som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger [14].

45. Som Domstolen gentagne gange har fastslået, hviler den ved direktiv 93/13 indførte beskyttelsesordning ydermere på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende hvad angår såvel *forhandlingsstyrke* som *informationsniveau*, og at forbrugeren som følge heraf tiltræder betingelser, som på forhånd er udarbejdet af den erhvervsdrivende, uden at kunne øve nogen indflydelse på disses indhold [15]. Under hensyntagen til denne svagere stilling fastsætter direktivets artikel 6, stk. 1, at urimelige kontraktvilkår ikke binder forbrugeren. Der er tale om en præceptiv bestemmelse, der har til formål at erstatte den formelle balance, som kontrakten indfører mellem medkontrahenternes rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne [16].

46. Heraf følger, at dette direktiv har til formål dels at afhjælpe situationer med ulighed mellem parterne i forhold til kontraktvilkår, hvilket kan skyldes skævheden mellem oplysninger eller tekniske kompetencer [17] eller forhandlingsstyrke [18] i forhold til kontraktvilkårene og dels at afskrække erhvervsdrivende fra at anvende urimelige vilkår i fremtiden [19].

47. Det skal i lyset af disse formål med direktiv 93/13 undersøges, om den omtvistede aftale er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde.

48. I denne henseende skal det erindres, at direktiv 93/13, således som det fremgår af dets artikel 1, stk. 1, og artikel 3, stk. 1, finder anvendelse på kontraktvilkår i »aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere«, der ikke har »været genstand for individuel forhandling«. Som det anføres i tiende betragtning til dette direktiv, skal ensartede bestemmelser vedrørende urimelige vilkår nemlig finde anvendelse på alle aftaler, som indgås mellem »erhvervsdrivende« og »forbrugere« som omhandlet i direktivets artikel 2, litra b) og c) [20]. Dermed er det nødvendigt for, at en aftale er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 93/13, at en part i aftalen er en »erhvervsdrivende« som defineret i dette direktivs artikel 2, litra c), og at den anden part er en »forbruger« som omhandlet i direktivets artikel 2, litra b). Med andre ord anses aftalen, når den indgås mellem på den ene side en erhvervsdrivende og på den anden side en forbruger, for at være omfattet af dette direktivs anvendelsesområde.

13 – Jf. artikel 114 TEUF, som nu er retsgrundlaget for direktiv 93/13, samt artikel 169 TEUF og chartrets artikel 38.

14 – Jf. i denne retning dom af 18.11.2020, DelayFix (C-519/19, herefter »DelayFix-dommen«, EU:C:2020:933, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis), samt Kommissionens meddelelse med overskriften »Vejledning til fortolkning og anvendelse af Rådets direktiv 93/13/EØF om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler« (EUT 2019, C 323, s. 4-92, herefter »Kommissionens meddelelse«, s. 5).

15 – Jf. dom af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annullation af aftalen) (C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 54 og den deri nævnte retspraksis).

16 – Jf. dom af 11.4.2024, Air Europa Líneas Aéreas (C-173/23, EU:C:2024:295, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

17 – Jf. dom af 17.5.2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, herefter » dommen i sagen Karel de Grote«, EU:C:2018:320, præmis 59), som vedrørte en ulighed mellem en undervisningsinstitution og en studerende på grund af skævheden mellem de oplysninger og tekniske kompetencer, som disse parter rådede over.

18 – Jf. eksempelvis dom af 3.9.2015, Costea (C-110/14, herefter »Costea-dommen«, EU:C:2015:538, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis), hvori Domstolen fremhævede, at selv om det kunne antages, at en advokat besad højere tekniske kvalifikationer, gjorde dette det ikke muligt at lægge til grund, at han ikke var en svag part i relation til en erhvervsdrivende.

19 – Jf. i denne retning dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, herefter »dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl.«, EU:C:2016:980, præmis 63), og af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annullation af aftalen) (C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 58), samt generaladvokat Pitruzzellas forslag til afgørelse Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:405, punkt 53 og den deri nævnte retspraksis). Jf. også Kommissionens meddelelse (s. 9).

20 – Jf. dommen i sagen Karel de Grote (præmis 45 og 46).

49. Det skal dels påpeges, at selv om det af de sagsakter, der er fremlagt for Domstolen, fremgår, at den omtvistede aftale var en »standardaftale«, som var udformet på grundlag af en fortrykt formular og underskrevet af adskillige andre unge sportsudøvere, har selskabet A gjort gældende, at det omtvistede vilkår har været genstand for individuel forhandling [21]. Det tilkommer den forelæggende ret at udtale sig i denne henseende under hensyntagen til de bestemmelser om fordeling af bevisbyrden, der er fastsat i artikel 3, stk. 2, første og tredje afsnit, i direktiv 93/13, og som bl.a. bestemmer, at hvis en erhvervsdrivende hævder, at et standardiseret kontraktvilkår har været genstand for individuel forhandling, har den erhvervsdrivende bevisbyrden [22].

50. Dels er det ubestridt, at den omtvistede aftale blev underskrevet af selskabet A, der handlede i sin egenskab af »erhvervsdrivende« som omhandlet i dette direktivs artikel 2, litra c). Under disse omstændigheder må det første spørgsmål dermed forstås således, at den forelæggende ret nærmere bestemt for det første ønsker oplyst, om en fysisk person, såsom C, som på tidspunktet for den omtvistede aftales indgåelse ikke udøvede en professionel aktivitet inden for den pågældende sportsgren, men efterfølgende er blevet en professionel sportsudøver, i forbindelse med denne aftale skal anses for at være en »forbruger« som omhandlet i dette direktivs artikel 2, litra c), således at denne aftale er omfattet af samme direktivs personelle anvendelsesområde [herom under a)], og for det andet, om selve aftalens genstand, som ifølge selskabet A skal anses for at være »en af aftalerne med »unge lovende« sportsudøvere«, kan udgøre en undtagelse fra det materielle anvendelsesområde for direktiv 93/13 og således begrunde, at disse bestemmelser ikke finder anvendelse [herom under b)].

a) Det personelle anvendelsesområde for direktiv 93/13

51. Hvad for det første angår det personelle anvendelsesområde for direktiv 93/13 og nærmere bestemt begrebet »forbruger« minder jeg om, at i henhold til dette direktivs artikel 2, litra b), forstås der ved »forbruger« »en fysisk person, der i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler ikke handler som led i sit erhverv«. Samme artikels litra c) fastsætter en bred definition af begrebet »erhvervsdrivende«, hvorefter der ved »erhvervsdrivende« forstås »en fysisk eller juridisk person, der i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler handler som led i sit erhverv, hvad enten det er offentligt eller privat«.

52. Heraf følger, at det ikke er ved en henvisning til sagens parter, men gennem en henvisning til *karakteren af de kontraherende parter* – om de handler inden for rammerne af deres erhvervsmæssige aktiviteter eller ej – at direktiv 93/13 definerer de aftaler, det finder anvendelse på [23]. Denne tilgang, der ofte betegnes som »funktionel«, svarer til den i punkt 45 i dette forslag til afgørelse nævnte idé, som den ved direktivet indførte beskyttelsesordning hviler på, nemlig at forbrugeren befinder sig i en *svagere stilling* end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau [24].

[21] – Nærmere bestemt har selskabet A i retsmødet gjort gældende, at C og dennes forældre havde mulighed for at forhandle den omtvistede aftale, for så vidt som de underskrivende parter afholdt flere møder før underskrivelsen af aftalen. Selskabet har dog medgivet, at der under disse møder ikke blev rejst nogen spørgsmål om aftalens varighed eller omfanget af de fremtidige forpligtelser, f.eks. angående den skyldige godtgørelse eller noget andet kontraktvilkår, og at de gennemførte drøftelser hovedsagelig vedrørte basketball, infrastruktur, trænere, levevilkår, kost, mv.

[22] – Jf. dom af 13.7.2023, Banco Santander (Henvisning til et officielt indeks) (C-265/22, herefter »Banco Santander-dommen«, EU:C:2023:578, præmis 62).

[23] – Jf. i denne retning dommen i sagen Karel de Grote (præmis 53 og den deri nævnte retspraksis) og DelayFix-dommen (præmis 53 og 54 og den deri nævnte retspraksis). Jf. mere generelt om begrebet »forbruger« M. Djurovic, »The Average Customer«, *European Law on Unfair Commercial Practices and Contract law*, Hart Publishing, Oxford, 2016, s. 25 og 26.

[24] – Jf. dommen i sagen Karel de Grote (præmis 54 og den deri nævnte retspraksis).

53. Heraf følger, at det skal vurderes fra sag til sag, om en person kan betegnes som »erhvervsdrivende« eller »forbruger« i forhold til den pågældende aftale og under hensyntagen til arten af og formålet med den pågældende aftale og den omstændighed, at direktivet om urimelige kontraktvilkår har til formål at beskytte forbrugerne som den typisk svagere part [25]. For at en person kan kvalificeres som »forbruger«, er det således nødvendigt at undersøge styrkeforholdet mellem parterne i forhold til den pågældende aftale. De typiske faktorer er skævheden mellem oplysninger, tekniske kompetencer og forhandlingsstyrke.

54. Tilsvarende er begrebet »forbruger« objektivt og afspejler dennes stilling som den typisk svagere part i forhold til en erhvervsdrivende. Den objektive karakter indebærer, at dette begreb er uafhængigt af den viden, som den pågældende person kan have, eller de oplysninger, som denne person reelt råder over [26]. Som Domstolen har fastslået, gør anvendelsen af et abstrakt referencekriterium for kontrol af gennemsigtigheden af et kontraktvilkår det muligt at undgå at gøre denne kontrol afhængig en kombination af en kompleks helhed af subjektive faktorer, som det kan være vanskeligt eller endog umuligt at fastsætte [27].

55. I hovedsagen er det – med forbehold af den forelæggende rets efterprøvelse – ubestridt, at C's karriere på tidspunktet for aftalens indgåelse endnu ikke var indledt, idet han ikke var blevet ansat af en professionel klub. Der foreligger principielt en ulighed mellem selskabet A og C på grund af skævheden mellem disse parters oplysninger og tekniske kompetencer. Et sådant selskab råder som hovedregel over en varig organisation, en juridisk tjeneste, der er specialiseret på området, og tekniske kompetencer, hvilke en ung sportsudøver ikke nødvendigvis råder over, idet vedkommende handler i privat øjemed, ikke er professionel på tidspunktet for indgåelsen af aftalen og således kun lejlighedsvis er konfronteret med en sådan aftale. Det synes således med føje at kunne lægges til grund, at C navnlig i kraft af at være mindreårig objektivt befandt sig i en svagere situation i forhold til selskabet A. Dels rådede C ikke over det samme vidensniveau som dette selskab med hensyn til de forskellige tjenesteydelser, der var omhandlet i den omtvistede aftale, og dels var hans forhandlingsstyrke ringe, navnlig fordi selskabet A på tidspunktet for indgåelsen af den omtvistede aftale synes at have været det eneste selskab, der leverede denne type tjenesteydelser i forbindelse med sportslig udvikling i Letland [28]. Imidlertid tilkommer det også den forelæggende ret at efterprøve, om skævheden i styrkeforholdet mellem selskabet A og C blev opvejet af den omstændighed, at C blev repræsenteret af sine forældre, hvoraf faderen ifølge selskabet A's mundtlige indlæg på tidspunktet for indgåelsen af den omtvistede aftale var basketballtræner. I denne henseende skal det erindres, at Domstolen har fastslået, at selv om en specifik »forbruger« råder over større viden og erfaring, er dette dog ikke til hinder for, at han eller hun er en »forbruger« som omhandlet i direktiv 93/13 [29].

56. Det følger af samtlige de i forrige punkt nævnte forhold, at C principielt på tidspunktet for indgåelsen af den omtvistede aftale handlede som »forbruger« som omhandlet i direktiv 93/13, og at dette direktivs bestemmelser dermed bør finde anvendelse på denne aftale.

[25] – Jf. i denne retning Kommissionens meddelelse (s. 11).

[26] – Jf. i denne retning dom af 21.3.2019, Pouvin og Dijoux (C-590/17, herefter »Pouvin og Dijoux-dommen«, EU:C:2019:232, præmis 24, 35 og 30 og den deri nævnte retspraksis).

[27] – Jf. dom af 4.7.2024, Caixabank m.fl. (Kontrol af gennemsigtigheden i forbindelse med et kollektivt søgsmål) (C-450/22, herefter »Caixabank-dommen«, EU:C:2024:577, præmis 49 og den deri nævnte retspraksis).

[28] – Denne konstatering, som udelukkende er baseret på selskabet A's bemærkninger i retsmødet, bør efterprøves af den forelæggende ret.

[29] – Jf. Pouvin og Dijoux-dommen (præmis 25-28) og Costea-dommen (præmis 21).

57. Denne konklusion ændres efter min opfattelse ikke af den omstændighed, at den pågældende sportsudøvers egenskab af »forbruger« udviklede sig efter indgåelsen af denne aftale, da han blev en »erhvervsdrivende« (professionel) sportsudøver som omhandlet i dette direktivs artikel 2, litra c). Ligesom den forelæggende ret er jeg af den opfattelse, at denne udvikling specifikt i forbindelse med forbrugeres rettigheder ikke er relevant for vurderingen af karakteren af retsforholdet mellem de to parter. I modsætning til de situationer, der vedrører anvendelsen af reglerne om fastlæggelse af domstolskompetencen [30], er det hvad angår anvendelsesområdet for forbrugeres rettigheder efter min opfattelse uden relevans, at den unge sportsudøvers aktivitet på det område, aftalen vedrører, efterfølgende antog en professionel karakter. Det samme gælder, hvis det måtte blive godtgjort, at den unge sportsudøver kun gjorde brug af de ydelser, der blev leveret af den erhvervsdrivende, med henblik på at erhverve professionelle kompetencer, idet det afgørende forhold er, at den unge sportsudøver på tidspunktet for indgåelsen af den omtvistede aftale ikke var erhvervsdrivende (professionel).

58. Dels fastsætter artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13 nemlig, at »[d]et vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved *på tidspunktet for aftalens indgåelse* at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse« [31]. Som Domstolen har fastslået, er det således datoen for aftalens indgåelse, der er relevant ved vurderingen af, om et vilkår er urimeligt, hvorfor vurderingen af, om dette direktiv finder anvendelse, skal foretages på dette tidspunkt, uanset enhver senere udvikling i egenskaben af »forbruger« til en egenskab af »erhvervsdrivende«. Enhver anden mere »dynamisk« fortolkning af egenskaben af »forbruger«, hvorved det lægges til grund, at denne egenskab kan fortabes i tidens løb, ville være i strid med selve denne bestemmelses ordlyd.

59. Dels er denne fortolkning også være i overensstemmelse med det formål, der forfølges med direktiv 93/13, for så vidt som det er på tidspunktet for aftalens indgåelse, der er sammenfaldende med en eventuel ugunstig stilling i forhold til den erhvervsdrivende, at aftalen – også på lang sigt – kan medføre ugunstige konsekvenser for forbrugeren.

b) Det materielle anvendelsesområde for direktiv 93/13

60. Hvad for det andet angår det materielle anvendelsesområde for direktiv 93/13 og nærmere bestemt spørgsmålet om, hvorvidt en aftale med en »ung lovende« sportsudøver kan være udelukket herfra, minder jeg om, at dette direktiv finder anvendelse på »enhver aftale«, som indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere inden for alle økonomiske sektorer [32], og at det

[30] – Jf. dom af 25.1.2018, Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37, præmis 31, 38 og 39 og den deri nævnte retspraksis), og af 10.12.2020, Personal Exchange International (C-774/19, EU:C:2020:1015, præmis 40 og 41). Som påpeget af Kommissionen er det nemlig på andre områder af EU-retten, såsom kompetencereglerne i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12.12.2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EUT 2012, L 351, s. 1), således som det fremgår af forordningens artikel 18, som fortolket af Domstolen, ikke udelukket, at den nationale ret kan tage hensyn til en eventuel »udvikling« i forbrugerens status i aftalens løbetid, f.eks. – i tilfælde af aftaler om brug af tjenesteydelser, der strækker sig over en længere periode – i den forstand, at den af forbrugeren indgåede aftale kan have udviklet sig, idet den er overgået fra at vedrøre brug af tjenesteydelsen i rent privat øjemed til at vedrøre en rent erhvervsmæssig aktivitet, og at den fysiske person som følge heraf kan fortabe sin egenskab af »forbruger«.

[31] – Min fremhævelse. Jf. i denne retning DelayFix-dommen (præmis 60) og Caixabank-dommen (præmis 29 og den deri nævnte retspraksis).

[32] – Jf. punkt 44 i dette forslag til afgørelse.

afgørende kriterium for anvendelsen af dette direktiv er, i hvilken egenskab parterne handlede, da de indgik den omtvistede aftale, og ikke dennes genstand, som principielt er uden relevans for fastlæggelsen af direktivets anvendelsesområde [33]. Der er dog visse undtagelser fra denne regel [34].

61. Dels udelukker artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13 »[k]ontraktvilkår, som afspejler love eller bindende administrative bestemmelser samt bestemmelser eller principper i internationale konventioner, som medlemsstaterne eller Fællesskabet er part i, bl.a. på transportområdet« fra direktivets anvendelsesområde. I denne henseende har Domstolen fastslået, at den undtagelse, der er indført ved direktivets artikel 1, stk. 2, henset til det formål, der forfølges med dette direktiv, nemlig beskyttelse af forbrugerne mod urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås med en erhvervsdrivende, skal fortolkes indskrænkende for således at sikre direktivets effektive virkning [35]. Domstolen har endvidere bemærket, at et kontraktvilkår i en aftale indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger under alle omstændigheder kun er udelukket fra dette direktivs anvendelsesområde, såfremt dette kontraktvilkår afspejler indholdet af en lov eller bindende administrativ bestemmelse som omhandlet i artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13 i lyset af 13. betragtning til samme direktiv. Denne udelukkelse er nemlig begrundet i den omstændighed, at det er legitimt at lægge til grund, at den nationale lovgiver har foretaget en afbalanceret afvejning af alle kontrahenternes rettigheder og forpligtelser, som EU-lovgiver udtrykkeligt har villet bevare [36].

62. Dels tilføjes det i tiende betragtning til direktiv 93/13, at »dette direktiv […] ikke [finder] anvendelse på bl.a. arbejdskontrakter, aftaler vedrørende arveret og familieret samt aftaler om oprettelse af selskaber og om disses vedtægter«. Ligesom den udelukkelse, der er fastsat i dette direktivs artikel 1, stk. 2, beror ratio legis bag udelukkelsen af denne type aftaler på det forhold, at den lex specialis, der gælder for alle disse aftaler, gør det muligt at fjerne eventuelle skævheder mellem parternes rettigheder og forpligtelser.

63. I det foreliggende tilfælde har selskabet A gjort gældende, at den i hovedsagen omtvistede aftale er omfattet af den nationale lovgivning vedrørende aftaler med »unge lovende« sportsudøvere, og at bestemmelserne i direktiv 93/13 derfor ikke finder anvendelse. Henset til det ovenstående tilkommer det den forelæggende ret at efterprøve denne lovgivnings indhold med henblik på at fastslå, om kontraktvilkårene i denne aftale afspejler bindende retsforskrifter, som finder anvendelse i hovedsagen, således at det i abstrakt forstand er muligt at fjerne en eventuel ubalance mellem »unge lovende« sportsudøvere og de erhvervsdrivende og at udelukke visse kontraktvilkår, navnlig det omtvistede vilkår om vederlaget i denne pågældende aftales artikel 6, stk. 1, fra dette direktivs anvendelsesområde. I denne forbindelse skal den forelæggende ret dog tage hensyn til følgende forhold: For det første skal en sådan undtagelse fra dette direktivs

[33] – Jf. i denne retning Pouvin og Dijoux-dommen (præmis 24, 25 og 30 og den deri nævnte retspraksis). Det skal dog påpeges, at Kommissionen ved udarbejdelsen af udkastet til direktivet foretog undersøgelser i forskellige medlemsstater af bestemte former for standardforbrugeraftaler, som forbrugerne blev tilbudt, såsom salgsaftaler, biludlejningskontrakter, aftaler om visse banktjenester og forsikringsaftaler, aftaler om forskellige typer turistydelser (udlejning af feriehuse, feriecentre, pakkerejser, timeshare m.m.), aftaler om lufttransport (kontraktmæssige vilkår, der anbefales af International Air Transport Association (Den Internationale Luftfartssammenslutning, IATA) og aftaler om almene forsyningstjenester og offentlige tjenesteydelser. Disse undersøgelser viste ikke blot, at mange af de almindelige kontraktvilkår, erhvervslivet anvender, er urimelige, men også, at det er særdeles vanskeligt at få kendskab til kontraktvilkårene på forhånd før aftalens indgåelse (jf. Kommissionens beretning af 27.4.200 om anvendelsen af Rådets direktiv 93/13/EØF af 5.4.1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (KOM/2000/0248 endelig udg.), s. 9).

[34] – Jf. kendelse af 19.11.2015, Tarcău (C-74/15, EU:C:2015:772, præmis 22 og den deri nævnte retspraksis).

[35] – Jf. dom af 30.5.2024, Raiffeisen Bank (C-176/23, herefter »Raiffeisen Bank-dommen«, EU:C:2024:443, præmis 22 og den deri nævnte retspraksis).

[36] – Jf. i denne retning dom af 26.3.2020, Mikrokasa og Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (C-779/18, EU:C:2020:236, præmis 52-54 og den deri nævnte retspraksis), og Raiffeisen Bank-dommen (præmis 22-24 og den deri nævnte retspraksis).

anvendelse efter min opfattelse fortolkes snævert [37]; endvidere følger det hvad angår den nationale lovgivnings bindende karakter af Domstolens praksis, at den forelæggende ret for at udelukke anvendelsen af dette direktiv skal sikre sig, at det finder anvendelse på parterne i en aftale uanset deres valg og uden videre (som supplement), dvs. i mangel af en anden ordning mellem disse parter herom [38]; desuden skal den forelæggende ret tage hensyn til det forhold, at når andre bestemmelser i national ret finder anvendelse ud over direktiv 93/13, går man generelt ind for en fortolkning, der så vidt muligt bevarer den effektive virkning af dette direktiv [39]; endelig er der intet til hinder for, at der kan tages hensyn til det forhold, at der findes andre bestemmelser, ved vurderingen af gennemsigtigheden og urimeligheden af kontraktvilkår i forbindelse med dette direktiv [40].

64. På baggrund af ovenstående betragtninger foreslår jeg, at det første spørgsmål besvares med, at artikel 1, stk. 1 og 2, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at en aftale om tjenesteydelser med henblik på sportslig udvikling og karrierefremme indgået mellem på den ene side en erhvervsdrivende, der driver virksomhed på området for træning og udvikling af sportsudøvere, og på den anden side en mindreårig, som var repræsenteret af sine forældre og ikke var ansat inden for sportsområdet ved indgåelsen af denne aftale, principielt er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 93/13, for så vidt som de øvrige i dette direktiv fastsatte betingelser for, at det finder anvendelse, er opfyldt.

2. Udvidelse af det minimumsbeskyttelsesniveau, der ydes ved direktiv 93/13 (det andet spørgsmål)

65. Med sit andet spørgsmål, som forelægges for det tilfælde, at det første spørgsmål besvares benægtende, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 93/13 er til hinder for, at direktivets anvendelsesområde udelukkende gennem retspraksis udvides, således at direktivets bestemmelser finder anvendelse på aftaler, der ikke er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde.

66. Henset til den foreslåede besvarelse af det første spørgsmål er det efter min vurdering ufornødent at undersøge det andet spørgsmål.

67. Under alle omstændigheder og for fuldstændighedens skyld anføres det – som det fremgår af den foreslåede besvarelse af det første spørgsmål – at direktiv 93/13 kun vedrører aftaler indgået mellem en »erhvervsdrivende« og en »forbruger«, og at det således ved en modsætningsslutning ikke finder anvendelse på aftaler, hvor ingen af parterne er en forbruger. Idet der er tale om en delvis og en minimumsharmonisering, er der imidlertid intet til hinder for, at medlemsstaterne udvider anvendelsesområdet for den nationale lovgivning til gennemførelse af direktiv 93/13 til andre aftaler, såsom aftaler indgået mellem to »forbrugere« eller omvendt mellem to »erhvervsdrivende« [41]. Domstolen har nemlig fastslået, at medlemsstaterne fortsat navnlig har mulighed for at anvende det nævnte direktivs bestemmelser som nationale retsregler på situationer, der ikke er omfattet af direktivets anvendelsesområde, forudsat at dette er foreneligt

37 – Jf. i denne retning Kommissionens meddelelse (s. 12).

38 – Jf. dom af 3.4.2019, Aqua Med (C-266/18, EU:C:2019:282, præmis 33 og den deri nævnte retspraksis).

39 – Jf. analogt Kommissionens meddelelse (s. 15 og 16), der indeholder en liste over andre EU-retlige bestemmelser, som kan finde parallel anvendelse.

40 – Jf. eksempelvis punkt 2, næstsidste punktum, i domskonklusionen i dom af 15.3.2012, Pereničová og Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144), vedrørende konstateringen af, at der foreligger en urimelig handelspraksis.

41 – F.eks. når en af de erhvervsdrivende befinder sig i en svagere position end den anden. Denne situation er dog fortsat hypotetisk, for så vidt som der ikke synes at være foretaget nogen udvidelse af denne art i medlemsstaternes nationale lovgivning (jf. bilag II til Kommissionens meddelelse, som indeholder en oversigt over meddelelser i henhold til artikel 8a i direktiv 93/13).

med de med dette direktiv forfulgte formål og med traktaterne[42]. Medlemsstaterne kan bl.a. beslutte at udvide anvendelsen af reglerne i dette direktiv til juridiske eller fysiske personer, der ikke er »forbrugere« i dette direktivs forstand, idet anvendelsen af bestemmelserne i dette direktiv på områder, der ikke er omfattet af dets anvendelsesområde, dog henhører under medlemsstaternes kompetencer[43]. I øvrigt udgør en sådan udvidelse af anvendelsesområdet for direktiv 93/13, hvad enten den foretages ope legis eller gennem retspraksis[44], et spørgsmål, som udelukkende henhører under national ret i den pågældende medlemsstat.

3. Anvendelsen af artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 (det tredje spørgsmål)

68. Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om et kontraktvilkår, som bl.a. fastlægger vederlaget for den tjenesteydelse, der er omhandlet i den omtvistede aftale, er omfattet af anvendelsesområdet for artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, når denne bestemmelse på tidspunktet for denne aftales indgåelse endnu ikke var blevet gennemført i den nationale retsorden[45].

69. For det første skal det erindres, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 fastsætter, at »[v]urderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, [hverken] omfatter […] definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt«, altså med andre ord i det omfang, disse vilkår opfylder dette direktivs krav om gennemsigtighed. Som fastslået af Domstolen udelukkes de i denne bestemmelse omhandlede vilkår, som ligger inden for det område, der omfattes af dette direktiv, kun fra vurderingen af, om de er urimelige som omhandlet i direktivets artikel 3, stk. 1, for så vidt som den kompetente nationale retsinstans efter en konkret bedømmelse i hvert enkelt tilfælde når frem til, at den erhvervsdrivende har affattet dem på en klar og forståelig måde[46].

70. Denne bestemmelse har således udelukkende til formål at fastlægge de nærmere regler for og omfanget af den indholdsmæssige kontrol med de kontraktvilkår, der, idet de ikke har været genstand for en individuel forhandling, beskriver hovedydelserne i de kontrakter, som indgås mellem en erhvervsdrivende og en forbruger[47]. Når et kontraktvilkår vedrører definitionen af

[42] – Jf. analogt dom af 2.4.2020, Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263, præmis 32-38 og den deri nævnte retspraksis), og af 21.12.2021, Trapeza Peiraios (C-243/20, EU:C:2021:1045, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).

[43] – Jf. dom af 2.4.2020, Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263, præmis 34).

[44] – I denne henseende fastslog Domstolen i dom af 7.8.2018, Banco Santander og Escobedo Cortés (C-96/16 og C-94/17, EU:C:2018:643, præmis 69), at selv om retspraksis fra en øverste domstol (i den pågældende sag Tribunal Supremo (øverste domstol, Spanien)) ganske vist ikke synes at omfatte strengere bestemmelser, som medlemsstaterne i medfør af artikel 8 i direktiv 93/13 kan vedtage for at sikre et højere forbrugerbeskyttelsesniveau, da denne retspraksis bl.a. hverken synes at have retskraft eller at være en retskilde i den spanske retsorden, forholder det sig dog stadig således, at udarbejdelsen af et kriterium i retspraksis som det, som denne ret har udviklet i den foreliggende sag, indskriver sig i det formål om beskyttelse af forbrugerne, som det nævnte direktiv forfølger. Det følger af artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 og af direktivets generelle opbygning, at direktivet ikke tilsigter en overordnet ligevægt mellem aftalepartnernes rettigheder og forpligtelser, men snarere at undgå, at der opstår en skævhed i disse rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugerne. Jf. også dom af 14.3.2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207, præmis 60-64).

[45] – Gennemførelsen af artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 i lettisk ret fandt således først sted senere, nærmere bestemt i løbet af 2014. I øvrigt fremgår det af bilag II til Kommissionens meddelelse, at den nationale lettiske lovgivning ikke rækker ud over minimumsstandarden for direktiv 93/13.

[46] – Dom af 3.6.2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, herefter »dommen i sagen Caja de Ahorros«, EU:C:2010:309, præmis 32), og af 21.3.2024, Profi Credit Bulgaria (Tjenesteydelser, der er accessoriske til kreditaftalen) (C-714/22, EU:C:2024:263, præmis 63 og den deri nævnte retspraksis).

[47] – Dommen i sagen Caja de Ahorros (præmis 34).

aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og betaling, er vurderingen af, om vilkåret er urimeligt som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13, ikke nødvendigt, hvis dette vilkår er affattet på en klar og forståelig måde [48].

71. Hvad for det andet angår gennemførelsen af denne bestemmelse i national ret har Domstolen bemærket, at medlemsstaterne ikke inden for det samlede område, der reguleres af direktivet, herunder artikel 4, stk. 2, heri, kan hindres i at bevare eller vedtage strengere regler end dem, som er fastsat i direktivet selv, forudsat at de har til formål at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne [49]. De i artikel 4, stk. 2, omhandlede vilkår henhører nemlig under området reguleret af direktivet, og dets artikel 8, som giver medlemsstaterne mulighed for at vedtage strengere regler for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne, finder derfor også anvendelse på artikel 4, stk. 2 [50]. I denne henseende har Domstolen fastslået, at enhver gennemførelse af direktivets artikel 4, stk. 2, med henblik på konkret at sikre dets formål om at beskytte forbrugerne skal være fuldstændig, hvorfor forbuddet mod at vurdere, om vilkår er urimelige, udelukkende vedrører dem, der er affattet klart og forståeligt [51].

72. Heraf følger, at såfremt artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 ikke er blevet gennemført, kan en national ret under en tvist vedrørende en kontrakt, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, under alle omstændigheder vurdere, om et vilkår, som ikke er blevet individuelt forhandlet, og som bl.a. vedrører aftalens hovedgenstand, er urimeligt, selv i tilfælde, hvor dette vilkår på forhånd er blevet affattet klart og forståeligt af den erhvervsdrivende [52]. Et sådant valg gør det muligt – idet det åbner for en fuldstændig retslig kontrol af, om vilkår er urimelige – i overensstemmelse med direktivets artikel 8 at sikre forbrugeren et højere effektivt beskyttelsesniveau end det, der er fastsat i direktivet [53].

73. I det foreliggende tilfælde bør en national ret såsom den forelæggende ret således – idet den i hovedsagen omtvistede aftale blev indgået i 2009 og artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 først blev gennemført i lettisk ret i løbet af 2014 – under alle omstændigheder kunne vurdere, om et vilkår i denne aftale er urimeligt, uanset om dette vilkår vedrører aftalens genstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, selv hvis den erhvervsdrivende på forhånd har affattet vilkåret på en klar og forståelig måde [54].

74. På baggrund af ovenstående betragtninger bør det tredje spørgsmål besvares således, at hvis artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 på tidspunktet for indgåelsen af den omtvistede aftale ikke var blevet gennemført i national ret, kan en national ret under alle omstændigheder vurdere, om et bestemt kontraktvilkår er urimeligt som omhandlet i dette direktivs artikel 3, uanset om dette

48 – Dommen i sagen Caja de Ahorros (præmis 40-44).

49 – Dommen i sagen Caja de Ahorros (præmis 40).

50 – Dommen i sagen Caja de Ahorros (præmis 35).

51 – En national lovgivning, som udelukker enhver mulighed for retslig prøvelse af de vilkår, der beskriver hovedydelserne i de kontrakter, som indgås mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, selv når affattelsen af disse vilkår var uklar og tvetydig, hvorved forbrugeren ganske forhindredes i at påberåbe sig urimeligheden af et vilkår, der vedrørte definitionen af aftalens hovedgenstand og overensstemmelsen mellem prisen og de varer eller tjenesteydelser, som skulle leveres, er nemlig blevet kvalificeret som ufuldstændig (dommen i sagen Caja de Ahorros-dommen (præmis 37 og 38), som henviser til dom af 10.5.2001, Kommissionen mod Nederlandene, C-144/99, EU:C:2001:257). Jf. også Kommissionens meddelelse (s. 23 og fodnote 147) samt bilag II hertil, som indeholder en liste over de medlemsstater, hvis nationale lovgivning har udvidet anvendelsesområdet for vurderingen af urimelige kontraktvilkår til at omfatte kontraktvilkår vedrørende definitionen af aftalens hovedgenstand og overensstemmelsen mellem pris og betaling, uanset om disse vilkår er affattet klart og forståeligt.

52 – Jf. i denne retning dommen i sagen Caja de Ahorros (præmis 41 og 42).

53 – Jf. i denne retning dommen i sagen Caja de Ahorros (præmis 43).

54 – Denne besvarelse hviler på forudsætningen om, at den lov, der gennemførte artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, ikke finder anvendelse med tilbagevirkende kraft.

vilkår vedrører aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, selv hvis den erhvervsdrivende på forhånd har affattet vilkåret på en klar og forståelig måde.

4. Kravet om »gennemsigtighed« i artikel 5 i direktiv 93/13 (det fjerde spørgsmål)

75. Med det fjerde spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om og i givet fald under hvilke betingelser et kontraktvilkår såsom det i hovedsagen omtvistede vilkår, hvorved en sportsudøver til gengæld for leveringen af tjenesteydelser med henblik på sportslig udvikling og karrierefremme forpligter sig til at betale et vederlag svarende til 10% af sine indtægter i de følgende 15 år, skal anses for at være affattet på en »klar og forståelig« måde som omhandlet i artikel 5 i direktiv 93/13.

76. Dette spørgsmål vedrører nærmere bestemt omfanget og arten af den gennemsigtighed, som kendetegner et vilkår, som ikke anses for at være urimeligt. I denne henseende skal det erindres, at artikel 5 i direktiv 93/13 dels fastsætter, at i de aftaler, hvor alle eller nogle af de vilkår, der tilbydes forbrugeren, er i skriftlig form, skal disse vilkår altid være udarbejdet på en klar og forståelig måde, og dels fastsætter, at hvis der opstår tvivl om et kontaktvilkårs betydning, gælder den fortolkning, som er mest gunstig for forbrugeren.

77. Hvad angår kravet om, at kontraktvilkår skal være gennemsigtige, således som det følger af dette direktivs artikel 5 eller artikel 4, stk. 2, har Domstolen påpeget, at dette krav ikke kan reduceres til et spørgsmål om, at vilkår formelt set blot skal være affattet grammatisk klart og forståeligt, men at den ved direktivet indførte beskyttelsesordning tværtimod hviler på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende hvad angår bl.a. informationsniveau, hvorfor dette krav om en klar og forståelig affattelse af kontraktvilkårene og dermed om gennemsigtighed, som samme direktiv indfører, skal fortolkes bredt [55].

78. Det nævnte krav om gennemsigtighed foreskriver således ikke alene, at et vilkår skal være forståeligt for den pågældende forbruger på det formelle og det grammatiske plan [56], men også, at det skal sætte en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger i stand til at forstå, hvordan dette vilkår konkret fungerer, og dermed til på grundlag af klare og forståelige kriterier at vurdere, hvilke potentielt alvorlige økonomiske følger et sådant vilkår kan få for dennes finansielle forpligtelser [57].

[55] – Jf. dom af 30.4.2014, Kásler og Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 72), og af 20.9.2017, Andriciuc m.fl. (C-186/16, herefter »Andriciuc-dommen«, EU:C:2017:703, præmis 44 og den deri nævnte retspraksis), samt Caixabank-dommen (præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

[56] – Dette indebærer dels, at forbrugeren reelt har haft mulighed for at gøre sig bekendt med et kontraktvilkår inden aftalens indgåelse, og dels at de forskellige vilkår er forståelige, henset til, hvor klart de er affattet, og hvor specifik den anvendte terminologi er, samt eventuelt andre kontraktvilkår, der skal vurderes samtidig. I denne henseende skal der også tages hensyn til, hvilken stilling de forbrugere, som de relevante vilkår er rettet mod, befinder sig i, og til deres synsvinkel (jf. i denne retning dom af 23.4.2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, præmis 48 og 50).

[57] – Jf. dom af 18.11.2021, A. S.A. (C-212/20, EU:C:2021:934, præmis 42 og den deri nævnte retspraksis), og Caixabank-dommen (præmis 37 og den deri nævnte retspraksis). Domstolen har præciseret kravet om gennemsigtighed yderligere, navnlig med hensyn til kontraktvilkår, som er afgørende for omfanget af de forpligtelser, som forbrugerne accepterer, f.eks. med hensyn til kontraktvilkår, der er relevante for fastsættelsen af de betalinger, som forbrugerne skal foretage i henhold til en låneaftale. Nogle af disse afgørelser vedrører især realkreditaftaler (denomineret) i udenlandsk valuta eller indekseret i forhold til en udenlandsk valuta (jf. Kommissionens meddelelse, s. 26 og 27).

79. Kravet om, at et kontraktvilkår skal være affattet klart og forståeligt, skal derfor forstås således, at det også indebærer, at aftalen klart skal beskrive, hvordan den mekanisme, som det omhandlede vilkår henviser til, konkret fungerer, og i givet fald forholdet mellem denne mekanisme og den, der er fastsat i andre vilkår, således at denne forbruger på grundlag af klare og forståelige kriterier sættes i stand til at vurdere, hvilke økonomiske følger aftalen kan få for ham [58].

80. I den foreliggende sag har den forelæggende ret anført, at C på tidspunktet for indgåelsen af den omtvistede aftale ikke havde oplysninger om værdien af den leverede tjenesteydelse eller om det beløb, han ville skulle betale for denne tjenesteydelse, som gjorde det muligt for ham at vurdere de økonomiske konsekvenser, som dette kunne have for ham. Selv om det ganske vist ikke tilkommer Domstolen at foretage en sådan vurdering, forekommer de følgende forhold mig at være relevante for vurderingen af det omtvistede vilkårs gennemsigtighed.

81. For det første synes det at fremgå, at det omtvistede vilkår om vederlaget er let forståeligt for en »almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger« [59] på både det formelle og det grammatisk plan og med hensyn til beregningen af det vederlag, som C blev pålagt at betale til selskabet A. Det synes nemlig at være ubestridt, at C og dennes forældre var i stand til at forstå dette vilkårs konkrete virkning på grundlag af et kriterium, der var præcist (beregningen af vederlaget er enkel, eftersom det udgør »10% af alle nettoindtægter i aftalens løbetid«, dvs. en på forhånd fastlagt periode på 15 år) og forståeligt (uden henvisning til elementer, som gør beregningsmetoden mere kompleks, såsom en eventuel indeksering). Der synes derfor efter min opfattelse ikke at være nogen tvivl om, at sportsudøveren var i stand til at forstå den anvendte beregningsmetode, naturligvis forudsat at selskabet A præciserede, hvad der skulle forstås ved »alle nettoindtægter«.

82. For det andet skal kravet om gennemsigtighed i henhold til Domstolens praksis – idet det er objektivt umuligt at forudsige vederlagets nøjagtige størrelse, for så vidt som dette afhænger af C's fremtidige indtægter – vurderes i forhold til de elementer, som den erhvervsdrivende rådede over på tidspunktet for indgåelsen af aftalen med forbrugeren. Det kan således ikke kræves, at den erhvervsdrivende underretter forbrugeren om de endelige finansielle konsekvenser af vedkommendes forpligtelser, som afhænger af fremtidige, uforudsigelige hændelser, som er uafhængige af den erhvervsdrivendes hensigter [60].

83. For det tredje har Domstolen i denne henseende fastslået, at det ikke desto mindre følger heraf, at de oplysninger, som den erhvervsdrivende skal meddele forbrugeren inden indgåelsen af aftalen, skal sætte sidstnævnte i stand til at træffe sin beslutning forsigtigt og med fuldt kendskab til dels muligheden for, at sådanne hændelser indtræder, og dels de konsekvenser, som hændelserne kan medføre [61]. Det tilkommer derfor den nationale ret under hensyn til alle relevante forhold i forbindelse med indgåelsen af denne aftale at vurdere, om de oplysninger, som den erhvervsdrivende meddelte før indgåelsen af denne aftale, gjorde det muligt for forbrugeren som en almindeligt oplyst forbruger at træffe sin beslutning forsigtigt og med fuldt kendskab til de konsekvenser, som indgåelsen af denne kontrakt kunne medføre. I denne henseende tilkommer det navnlig den nationale ret at vurdere, om selskabet A meddelte C hele den lange række af

[58] – Jf. Andriciuc-dommen (præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).

[59] – Dvs. det vurderingskriterium, der blev anvendt i forbindelse med undersøgelsen af direktivet om urimelig handelspraksis (jf. 18. betragtning til dette direktiv).

[60] – Dom af 12.1.2023, D.V. (Advokatsalærer – princippet om anvendelse af en timesats) (C-395/21, herefter »D.V.-dommen«, EU:C:2023:14, præmis 43).

[61] – Jf. analogt D.V.-dommen (præmis 42 og 43 og den deri nævnte retspraksis).

ydelser, der blev tilbudt [62], samt deres varighed, således at C kunne vurdere deres samlede værdi i forhold til det vederlag, han muligvis ville skulle betale til dette selskab, eftersom beslutningen om at indtræde i et aftaleforhold med selskabet logisk set netop må være blevet truffet på grundlag af disse to forhold.

84. På baggrund af ovenstående betragtninger bør det fjerde spørgsmål besvares med, at artikel 5 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at kravet om, at kontraktvilkårene affattes på en »klar og forståelig« måde, pålægger en virksomhed, såsom sagsøgeren i hovedsagen, der tilbyder tjenesteydelser med henblik på sportslig udvikling og karrierefremme, at meddele den unge sportsudøver tilstrækkelige oplysninger til, at denne kan træffe en oplyst beslutning, som er støttet på præcise fakta, hvorfor kontraktvilkåret ikke blot skal være forståeligt på det formelle og det grammatiske plan, men også skal gøre det muligt for forbrugeren dels at forstå alle de væsentlige økonomiske konsekvenser, som dette vilkår vil kunne medføre for vedkommendes økonomiske forpligtelser, og dels at bedømme overensstemmelsen med den samlede værdi af de tjenesteydelser, som dette selskab tilbyder.

5. Urimeligheden af vilkåret om vederlaget, henset til artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 (det femte spørgsmål)

85. Med det femte spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om det omtvistede vilkår bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13, idet det ikke fastsætter en forbindelse mellem værdien af den leverede tjenesteydelse og de omkostninger, der pålægges forbrugeren. Dette spørgsmål vedrører således vurderingen af, om det omtvistede vilkår er urimeligt, navnlig foreneligheden af beregningen af vederlaget i henhold til den omhandlede kontrakt med artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13.

86. Indledningsvis forekommer det mig hensigtsmæssigt at anføre nogle præciserende betragtninger vedrørende vurderingen af, om det omtvistede vilkår eventuelt er urimeligt.

87. Dels skal det erindres, at dette vilkår kan anses for at være relevant for både »aftalens hovedgenstand« [63] og »overensstemmelsen mellem pris og betaling« [64] som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13. I henhold til denne bestemmelse er et sådant vilkår dermed omfattet af dette direktivs anvendelsesområde, men en vurdering af, om det er urimeligt som omhandlet i dette direktivs artikel 3, stk. 1, er udelukket, hvis det opfylder det krav om gennemsigtighed, som følger af samme direktiv. Nedenstående undersøgelse er dermed kun relevant, såfremt den forelæggende ret enten fastslår, at det omtvistede vilkår ikke opfylder kravet om gennemsigtighed – for så vidt som den omstændighed, at et vilkår ikke er affattet på en klar og forståelig måde, ikke i sig selv medfører, at vilkåret er urimeligt [65] – eller at den kan vurdere, om det er urimeligt, fordi artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 ikke finder anvendelse i hovedsagen, eftersom denne bestemmelse endnu ikke var blevet gennemført i lettisk ret på tidspunktet for

[62] – Jf. fodnote 6 til dette forslag til afgørelse.

[63] – I den forstand, at dette vilkår »fastlægger aftalens hovedydelser« og »dermed er kendetegnende for aftalen« (jf. Andriciuc-dommen, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).

[64] – I den forstand, at dette vilkår vedrører »forholdet mellem leverancens eller ydelsens kvalitet og pris« (jf. 19. betragtning til direktiv 93/13).

[65] – Jf. drøftelsen i forbindelse med det fjerde præjudicielle spørgsmål i Banco Santander-dommen (præmis 66 og den deri nævnte retspraksis). Det kan imidlertid fastsættes i den nationale lovgivning, at manglende gennemsigtighed direkte kan føre til, at vilkår er ugyldige, uden at det er nødvendigt at gennemføre vurderingen af, om vilkårene er urimelige, i henhold til artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13. Jf. også Kommissionens meddelelse (s. 19).

indgåelsen af den omtvistede aftale[66]. Under alle omstændigheder udgør et kontraktvilkårs gennemsigtighed, således som det kræves i dette direktivs artikel 5, et af de afgørende elementer, der ligeledes skal tages i betragtning ved vurderingen af, om vilkåret er urimeligt[67].

88. Dels er det væsentligt at præcisere, at Domstolens kompetence på området vedrører fortolkningen af begreberne i direktiv 93/13 og de kriterier, som den nationale ret kan eller skal anvende ved undersøgelsen af et kontraktvilkår i forhold til direktivets bestemmelser, idet det tilkommer denne ret under hensyn til disse kriterier at træffe afgørelse om et særligt kontraktvilkårs konkrete kvalifikation i lyset af de faktiske omstændigheder i hovedsagen. Heraf følger, at Domstolen skal begrænse sig til at meddele den forelæggende ret de oplysninger, som sidstnævnte skal tage hensyn til[68].

89. Efter disse præciseringer skal det erindres, at artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 fastsætter, at et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren. Heraf følger, at det tilkommer den nationale ret under hensyn til alle omstændighederne i sagen at efterprøve først den eventuelt manglende overholdelse af kravet om »god tro« og dernæst, om der foreligger en »betydelig skævhed« til skade for forbrugeren som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13[69].

90. Hvad for det første angår kravet om »god tro«, anføres det i 16. betragtning til dette direktiv bl.a., at den erhvervsdrivende kan opfylde dette krav »ved at handle loyalt og rimeligt med den anden part, hvis legitime interesser han skal tage hensyn til«, og at den nationale ret især skal tage hensyn til »styrkeforholdet i parternes forhandlingspositioner, til, om forbrugeren på den ene eller den anden måde er blevet tilskyndet til at give sin tilslutning til kontraktvilkåret, og til, om varerne eller tjenesteydelserne er solgt eller leveret på forbrugerens særlige bestilling«[70]. Den nationale ret skal således efterprøve, om den erhvervsdrivende ved at handle loyalt og rimeligt med forbrugeren med rimelighed kunne forvente, at forbrugeren ville acceptere et sådant vilkår efter individuel forhandling[71].

91. Hvad for det andet angår kravet vedrørende en »betydelig skævhed« mellem parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen, hvortil der specifikt henvises i det femte præjudicielle spørgsmål, har Domstolen fastslået, at der navnlig skal tages hensyn til de gældende regler i den nationale lovgivning, såfremt der ikke foreligger en aftale mellem parterne herom, med henblik på at vurdere, om og i givet fald i hvilket omfang aftalen stiller forbrugeren i en mindre gunstig retsstilling end den, der følger af den gældende nationale lovgivning[72]. Det er nemlig ved hjælp af en sådan sammenlignende undersøgelse, at den nationale ret kan vurdere, om og i givet fald i hvilket omfang aftalen stiller forbrugeren i en mindre gunstig retsstilling end den, der følger af den gældende nationale lovgivning[73]. Hvis der ikke i den nationale lovgivning er fastsat relevante

66 – Jf. drøftelsen i forbindelse med det tredje præjudicielle spørgsmål. Jf. også Kommissionens meddelelse (s. 24 og fodnote 163), hvorefter den nationale lovgivning kan give retterne mulighed for at vurdere, om prisen stemmer overens med betalingen, selv om sådanne vilkår er affattet klart og forståeligt.

67 – Jf. i denne retning dom af 26.4.2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, præmis 27 og 28), og Banco Santander-dommen, præmis 66. Eksempelvis fremgår det af stk. 1, litra e), i bilaget til direktiv 93/13 og i 20. betragtning til samme direktiv, at det forhold, at forbrugeren ikke har haft reel mulighed for at gøre sig bekendt med et kontraktvilkår, udgør et indicium for, at vilkåret er urimeligt.

68 – Banco Santander-dommen (præmis 50 og den deri nævnte retspraksis).

69 – Banco Santander -dommen (præmis 63 og den deri nævnte retspraksis).

70 – Jf. i denne retning Banco Primus-dommen (præmis 59 og den deri nævnte retspraksis).

71 – Banco Santander-dommen (præmis 64 og den deri nævnte retspraksis).

72 – Banco Santander-dommen (præmis 65 og den deri nævnte retspraksis).

73 – Jf. i denne retning Banco Primus-dommen (præmis 59 og den deri nævnte retspraksis).

yderligere bestemmelser (som det f.eks. kan være tilfældet med hensyn til fastlæggelsen af vederlaget i forbindelse med aftaler med »unge lovende« sportsudøvere), skal vurderingen af, om der foreligger en betydelig skævhed, imidlertid foretages under hensyn til andre referencepunkter, såsom loyal og rimelig markedspraksis på tidspunktet for aftalens indgåelse med hensyn til vederlaget inden for den pågældende sport [74] eller en sammenligning af parternes rettigheder og forpligtelser i en bestemt periode, idet der tages hensyn til aftalens karakter og andre tilknyttede kontraktvilkår [75]. Ligeledes med dette formål for øje forekommer det relevant at foretage en undersøgelse af den retsstilling, som forbrugeren befinder sig i, under hensyn til de midler, han råder over i medfør af den nationale ordning til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår til ophør [76]. Endelig skal den nationale ret i henhold til artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13 vurdere, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyntagen til, hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og idet der på tidspunktet for aftalens indgåelse tages hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne [77].

92. Det tilkommer den forelæggende ret at vurdere situationen i hovedsagen under hensyntagen til de oplysninger, der er nævnt i punkt 89-91 i dette forslag til afgørelse, efter at have efterprøvet elementerne i de faktiske omstændigheder i den foreliggende sag og den nationale lovgivning.

93. I det foreliggende tilfælde skal den forelæggende ret, således som det fremgår af de sagsakter, der er forelagt for Domstolen, efterprøve, om den nationale lovgivning om aftaler med »unge lovende« sportsudøvere fastsætter bestemmelser vedrørende vederlaget, som den omtvistede aftale er i strid med. Hvis der ikke foreligger en sådan lovgivning, skal den forelæggende ret tage hensyn til de principper for loyal og rimelig markedspraksis med hensyn til vederlaget for de omhandlede tjenesteydelser inden for den pågældende sport, som var gældende på tidspunktet for indgåelsen af denne aftale. Endvidere følger det af artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13, at den nævnte ret skal tage hensyn til, hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og efterprøve, om en eventuel manglende forbindelse mellem værdien af den tjenesteydelse, der leveres af selskabet A, og det af C betalte vederlag for disse ydelser kan medføre, at det omtvistede vilkår er urimeligt.

94. I denne henseende skal den forelæggende ret ved vurderingen af en eventuel betydelig skævhed mellem parternes rettigheder og forpligtelser efter min opfattelse tage hensyn til, om tjenesteyderen kan godtgøre, at vederlaget på 10% af alle C's indtægter i den omtvistede aftales løbetid faktisk var forbundet med de tjenesteydelser, der blev leveret af selskabet A, og om et sådant vederlag svarer til markedsværdien inden for den pågældende sportssektor. Et fuldstændigt misforhold mellem den leverede ydelse og den betalte pris er efter min opfattelse uacceptabelt, selv hvis den nationale lovgivning tillod det eller ikke udtrykkeligt forbød det [78].

[74] – Jf. analogt Banco Santander-dommen (præmis 65 og den deri nævnte retspraksis).

[75] – Jf. i denne retning Banco Primus-dommen (præmis 67, første led). Jf. også Kommissionens meddelelse (s. 33 og fodnote 241).

[76] – Jf. dom af 14.3.2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 68).

[77] – Banco Primus-dommen (præmis 61 og den deri nævnte retspraksis).

[78] – Jf. analogt dom af 16.7.2020, Caixabank og Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 og C-259/19, EU:C:2020:578, præmis 79), som vedrørte et kontraktvilkår, der pålagde låntageren samtlige omkostninger til oprettelse og aflysning af pant, og hvori Domstolen fastslog, at de omkostninger, der overvæltes på låntageren, skal/skulle svare til faktisk leverede tjenester, og af 16.3.2023, Caixabank (Gebyr for oprettelse af lån) (C-565/21, EU:C:2023:212, præmis 59), som vedrørte et kontraktvilkår om gebyr for oprettelse af lån, som for at blive anset for ikke at kunne påvirke forbrugerens retsstilling negativt, således som denne var fastsat i national ret, kun kunne pålægge forbrugeren at betale et beløb, der stod i forhold til lånebeløbet, i form af dette gebyr.

95. I denne henseende er det imidlertid efter min opfattelse væsentligt, at den forelæggende ret tager hensyn til følgende elementer, der taler for, at der ikke foreligger en »betydelig skævhed«: i) det forhold, at et sådant vederlag kun forfalder, hvis disse indtægter er mindst 1 500 EUR om måneden, ii) det forhold, at C i henhold til den omtvistede aftale kunne have besluttet at opsige denne aftale uden at betale kompensation, bl.a. hvis han besluttede ikke at forfølge en professionel karriere [79], og iii) det forhold, at de tjenesteydelser, der blev leveret af selskabet A, blev leveret uden sikkerhed for, at C ville opnå det tilstræbte resultat, altså at blive professionel, hvilket medfører, at aftalen efter selve sin natur indebar en betydelig risiko for dette selskab [80]. For så vidt angår dette aspekt bør den forelæggende ret nemlig efter min opfattelse tage hensyn til den omstændighed, at det af C betalte vederlag ikke blot tjener til at finansiere de tjenesteydelser, der af selskabet A blev tilbudt til C, men også dem, der blev tilbudt til alle de andre »unge lovende« sportsudøvere, som indgik lignende aftaler med dette selskab (herunder dem, som ikke blev professionelle), og dette muligvis gennem flere år. Ordningen skal derfor vurderes i sin helhed.

96. Endelig skal den forelæggende ret ikke desto mindre også tage hensyn til de forhold, der taler for, at der foreligger en skævhed, navnlig den omstændighed, at den omtvistede aftale ikke synes at have indeholdt et vilkår, som fastsatte en mulighed for, at parterne kunne aftale at nedsætte den unge sportsudøvers forpligtelser eller at ændre denne aftales varighed, f.eks. når den unge sportsudøver blev myndig eller på baggrund af væsentligheden og varigheden af de modtagne ydelser, idet et sådant vilkår sædvanligvis er påkrævet for at tage hensyn til den unge sportsudøvers interesser.

97. På baggrund af ovenstående betragtninger bør det femte spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det ved vurderingen af den eventuelle urimelighed af et vilkår i en aftale om støttetjenesteydelser med henblik på sportslig udvikling og karrierefremme, hvorefter den unge sportsudøver, der handler i sin egenskab af forbruger, for leveringen af disse ydelser forpligter sig til at betale et vederlag til et beløb svarende til 10% af sine indtægter i de følgende 15 år, hvis han bliver professionel, er relevant, om kravet om »god tro« eventuelt er blevet tilsidesat, og om der eventuelt foreligger en »betydelig skævhed« til skade for forbrugeren, idet det præciseres, at der navnlig skal tages hensyn til, om der findes gældende regler i den nationale lovgivning, såfremt der ikke foreligger en aftale mellem parterne herom, med henblik på at vurdere, om og i givet fald i hvilket omfang aftalen stiller forbrugeren i en mindre gunstig retsstilling end den, der følger af den gældende nationale lovgivning, og, såfremt der ikke findes sådanne regler, markedspraksis på tidspunktet for denne aftales indgåelse med hensyn til vederlag inden for den pågældende sport, forudsat at denne markedspraksis er loyal og rimelig, samt hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og idet der på tidspunktet for aftalens indgåelse tages hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, navnlig spørgsmålet om, hvorvidt det krævede vederlag svarede til markedsværdien inden for den pågældende sportssektor, i særdeleshed under hensyn til den risiko, der for den erhvervsdrivende følger af, at denne ikke har nogen sikkerhed for at modtage vederlaget, hvis den unge sportsudøver ikke bliver professionel.

[79] – Denne konstatering, som udelukkende er baseret på de oplysninger, der blev forelagt af selskabet A i retsmødet, bør efterprøves af den forelæggende ret.

[80] – Jf. analogt dom af 16.3.2010, Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143, præmis 42).

6. Den ikke-bindende karakter af et urimeligt kontraktvilkår som omhandlet i artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 (det sjette spørgsmål)

98. Med det sjette spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, såfremt det er fastslået, at et kontraktvilkår er urimeligt som omhandlet i dette direktivs artikel 3, stk. 1, er til hinder for, at den nationale ret kan nedsætte det beløb, som forbrugeren kan pålægges at betale, til de udgifter, leverandøren reelt har afholdt i forbindelse med gennemførelsen af aftalen.

99. Heraf følger, at det sjette spørgsmål vedrører den forelæggende rets eventuelle beføjelse til at revidere eller ændre et vilkår, hvis den anser dette vilkår for at være urimeligt.

100. I denne henseende skal det erindres, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 foreskriver, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren. Denne bestemmelse fastsætter endvidere, at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.

101. Som Domstolen gentagne gange har fremhævet, er der tale om en præceptiv bestemmelse, der har til formål at erstatte den formelle balance, som kontrakten indfører mellem medkontrahenternes rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne [81]. Desuden skal artikel 6 i direktiv 93/13 på grund af arten og betydningen af den offentlige interesse, som den beskyttelse, der er sikret forbrugerne ved direktivet, hviler på, anses for en norm svarende til de nationale regler i den nationale retsorden, der har rang af ufravigelige retsgrundsætninger [82].

102. Domstolen har således allerede fastslået, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et kontraktvilkår, der er erklæret urimeligt, principielt skal anses for aldrig at have eksisteret, hvorfor det ikke kan have nogen virkning over for forbrugeren [83]. En retslig konstatering af, at et sådant vilkår er urimeligt, skal følgelig principielt have den virkning, at den retlige situation og de faktiske forhold, som forbrugeren ville have befundet sig i uden det nævnte vilkår, genoprettes [84].

103. Heraf følger i denne henseende for det første, at den nationale rets forpligtelse til at tilsidesætte et urimeligt kontraktvilkår, der pålægger betaling af beløb, der viser sig at være uretmæssige, principielt medfører en dertil svarende pligt til tilbagebetaling af disse beløb. En manglende tilbagebetalingsforpligtelse ville kunne sætte den afskrækkende virkning over styr, som ved artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med artikel 7, stk. 1, heri, er forbundet med konstateringen af, at et vilkår i en kontrakt, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, er urimeligt [85]. Hvis en forbruger som i den foreliggende sag ikke har foretaget

81 – Banco Primus-dommen (præmis 41 og den deri nævnte retspraksis).

82 – Jf. dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. (præmis 54 og den deri nævnte retspraksis).

83 – Selv om det tilkommer medlemsstaterne via deres nationale lovgivning at definere de nærmere bestemmelser for konstateringen af, at et kontraktvilkår er urimeligt, og for, hvordan de konkrete retsvirkninger heraf skal være, er det ikke desto mindre tilfældet, at en sådan konstatering skal kunne gøre det muligt at genoprette den retlige situation og de faktiske omstændigheder, som forbrugeren ville have befundet sig i, såfremt det urimelige vilkår ikke havde eksisteret, herunder retten til restitution af de beløb, som den erhvervsdrivende har erhvervet uberettiget på grundlag af det urimelige vilkår til skade for forbrugeren (jf. domme af 25.4.2024, Caixabank (Forældelsesfrist), C-484/21, herefter »forældelsesfristdommen«, EU:C:2024:360, præmis 15-20 og den deri nævnte retspraksis, og Banco Santander (Begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen), C-561/21, EU:C:2024:362, præmis 18-23 og den deri nævnte retspraksis).

84 – Jf. forældelsesfristdommen (præmis 15 og den deri nævnte retspraksis).

85 – Jf. forældelsesfristdommen (præmis 16 og 17 og den deri nævnte retspraksis).

betalinger, der har vist sig at være uretmæssige som følge af urimeligheden af det vilkår, der fastsatte disse betalinger, kan denne forbruger a fortiori ikke være forpligtet til – selv delvist – at betale de beløb, vedkommende skylder i henhold til dette vilkår, idet vilkåret skal anses for aldrig at have eksisteret [86]. I modsat fald ville det pågældende vilkår forblive delvist bindende, og den erhvervsdrivende ville drage en vis fordel af dets anvendelse.

104. Hvad for det andet angår beføjelsen til at ændre eller revidere et urimeligt vilkår har Domstolen bemærket, at den nationale retsinstans ikke skal have beføjelse til at ændre indholdet i de urimelige vilkår, idet en sådan adgang kunne bidrage til at ophæve den afskrækkende virkning over for erhvervsdrivende, der opstår ved helt og holdent at undlade at anvende sådanne urimelige vilkår over for forbrugerne [87]. Domstolen har nemlig udtrykkeligt fastslået, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 ikke kan fortolkes således, at denne bestemmelse gør det muligt for den nationale ret, når denne erklærer et bødevilkår i en aftale, som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, ugyldigt, at nedsætte den bøde, som pålægges forbrugeren, i stedet for helt at afvise at anvende det pågældende vilkår over for forbrugeren. I denne henseende har Domstolen fastslået, at hvis det stod en national retsinstans frit for at ændre indholdet af urimelige vilkår i en sådan aftale, ville en sådan adgang, henset til direktivets formål og generelle opbygning, kunne skade gennemførelsen af det langsigtede mål, der er nævnt i artikel 7 i direktiv 93/13, eftersom den ville svække den afskrækkende virkning over for erhvervsdrivende, der opstår ved helt og holdent at undlade at anvende sådanne urimelige vilkår over for forbrugerne, for så vidt som de erhvervsdrivende fortsat ville være fristede til at anvende disse vilkår, vel vidende, at aftalen, selv hvis disse vilkår skulle blive erklæret ugyldige, ikke desto mindre ville kunne tilpasses i nødvendigt omfang af den nationale ret, således at deres interesse på denne måde blev sikret [88].

105. Hvis en national ret, såsom den forelæggende ret, skulle fastslå, at det pågældende vilkår var urimeligt, ville dens beføjelse til at revidere eller ændre dette kontraktvilkår derfor efter min opfattelse ikke være i overensstemmelse med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13. Den nationale rets eneste mulighed består i at annullere det urimelige vilkår for herefter at vurdere, om aftalen retligt set kan opretholdes i henhold til reglerne i national ret, hvilket skal efterprøves ved en objektiv tilgang [89].

106. På baggrund af ovenstående betragtninger foreslår jeg, at det sjette spørgsmål besvares med, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et kontraktvilkår, der er erklæret urimeligt, principielt skal anses for aldrig at have eksisteret, hvorfor det ikke kan have nogen virkning over for forbrugeren, som bør genindsættes i den retlige og faktiske stilling, vedkommende ville have stået i, hvis dette vilkår ikke havde fandtes, uden at den nationale ret

[86] – Jf. analogt dom af 21.3.2024, Profi Credit Bulgaria (Accessoriske tjenesteydelser i forbindelse med kreditaftalen) (C-714/22, EU:C:2024:263, præmis 88), hvori Domstolen fastslog, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med effektivitetsprincippet, skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning, der gør det muligt at forpligte en forbruger til at bære en del af sagsomkostningerne, når den pågældende – efter, at et kontraktvilkår er kendt ugyldigt, fordi det er urimeligt – kun har fået delvis medhold i sin påstand om tilbagebetaling af beløb, som den pågældende har betalt uretmæssigt i medfør at dette vilkår, med den begrundelse, at det i praksis er umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at fastlægge omfanget af denne forbrugers ret til tilbagebetaling af disse beløb.

[87] – Jf. dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl. (præmis 60 og den deri nævnte retspraksis). Den bydende karakter af artikel 6, stk. 1, indebærer, at forbrugerne i princippet ikke kan give afkald på den beskyttelse, der ydes ved dette direktiv, hverken i form af en aftale eller en ensidig erklæring (jf. Kommissionens meddelelse, s. 38).

[88] – Dom af 30.5.2013, Asbeek Brusse og de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, præmis 58 og 59 og den deri nævnte retspraksis), og af 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria og Bankia (C-70/17 og C-179/17, EU:C:2019:250, præmis 53 og 54 og den deri nævnte retspraksis). Ud fra samme logik har Domstolen fastslået, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 er til hinder for en national retspraksis, der tidsbegrænser de restituerende virkninger, der er knyttet til en erklæring om, at et vilkår i en kontrakt, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, er urimeligt i henhold til dette direktivs artikel 3, stk. 1, til alene at omfatte de beløb, der er betalt med urette i henhold til et sådant vilkår efter afsigelsen af den dom, hvori det er blevet fastslået, at vilkåret er urimeligt (jf. dommen i sagen Gutiérrez Naranjo m.fl., præmis 75).

[89] – Jf. i denne retning dom af 3.10.2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis).

kan pålægge forbrugeren at betale nogen del af det vederlag, der blev fastsat ved dette vilkår, som er erklæret urimeligt, uanset om det er blevet nedsat til de udgifter, leverandøren faktisk har afholdt i forbindelse med gennemførelsen af aftalen.

7. Rækkevidden af artikel 8 og 8a i direktiv 93/13 (det syvende og det ottende spørgsmål)

107. Med det syvende og det ottende spørgsmål, som jeg foreslår at behandle samlet, ønsker den forelæggende ret – for det tilfælde at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 finder anvendelse – nærmere bestemt oplyst dels, om den nationale ret, hvis den fastslår, at vederlaget er åbenbart uforholdsmæssigt i forhold til det bidrag, som leverandøren af tjenesteydelserne har ydet, kan erklære dette kontraktvilkår urimeligt alene på grundlag af den nationale lovgivning (*det syvende spørgsmål*), og i bekræftende fald, såfremt der er tale om en aftale indgået før ikrafttrædelsen af dette direktivs artikel 8a, dels om denne ret kun skal tage hensyn til oplysningerne om de bestemmelser, som medlemsstaten har vedtaget i overensstemmelse med samme direktivs artikel 8, og som medlemsstaten har underrettet Europa-Kommissionen om i overensstemmelse med dette direktivs artikel 8a, hvis denne medlemsstat har oplyst, at dens lovgivning ikke går ud over de minimumsbestemmelser, der er fastsat i dette direktiv (*det ottende spørgsmål*).

108. Eftersom disse to spørgsmål, som er nært forbundne, forelægges for det tilfælde, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 er til hinder for, at en national ret vurderer, om et vilkår, såsom det i hovedsagen omtvistede vilkår, eventuelt er urimeligt, mens den pågældende ret, henset til den foreslåede besvarelse af det tredje spørgsmål, skal vurdere urimeligheden, hvis dette direktivs artikel 4, stk. 2, på tidspunktet for aftalens indgåelse ikke var blevet gennemført i national ret, er der efter min opfattelse ikke behov for en besvarelse.

109. Under alle omstændigheder og for fuldstændighedens skyld minder jeg dels – hvad angår det syvende spørgsmål – om, at det omhandlede direktiv 93/13 som anført i punkt 68 i dette forslag til afgørelse har været genstand for en minimumsharmonisering, og at medlemsstaterne derfor i henhold til dette direktivs artikel 8 kan sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne end den, der er fastsat i direktivet, i det omfang, dette er foreneligt med de med direktivet forfulgte formål. Med andre ord har medlemsstaterne ret til at støtte sig på dette direktivs artikel 8 med henblik på at vedtage bestemmelser, som udvider den vifte af kontraktvilkårstyper, som kan vurderes at være urimelige, ved at udstrække den til andre af disse vilkår, såsom vilkår vedrørende aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem kvalitet og pris, selv hvis de er affattet på en klar og forståelig måde [90].

110. Dels skal det – hvad angår det ottende spørgsmål – erindres, at artikel 8a i direktiv 93/13 pålægger de medlemsstater, som vedtager bestemmelser i overensstemmelse med direktivets artikel 8, at underrette Kommissionen om vedtagelsen af disse bestemmelser samt om alle eventuelle senere ændringer, navnlig hvis disse bestemmelser udvider vurderingen på grundlag af kriterierne for urimelige kontraktvilkår til også at gælde for individuelt forhandlede kontraktvilkår eller for prisens eller betalingens tilstrækkelighed eller indeholder fortegnelser om kontraktvilkår, der betragtes som urimelige. Ifølge de oplysninger, som Kommissionen råder over, har Republikken Letland ikke i henhold til artikel 8a meddelt nogen foranstaltninger, som rækker ud over de minimumsstandarder, der er fastsat i direktiv 93/13. Dette berører imidlertid på ingen måde beføjelsen til at anvende nationale retsforskrifter, som tager sigte på at forbedre forbrugerbeskyttelsen, for så vidt som dette direktivs artikel 8a ikke fastsætter nogen retsvirkning af medlemsstatens manglende meddelelse af lovgivningen. Med andre ord medfører den

[90] – Jf. i denne retning dommen i sagen Caja de Ahorros (præmis 44) og punkt 72-75 i dette forslag til afgørelse.

manglende meddelelse af en sådan national foranstaltning ikke, at denne foranstaltning ikke kan anvendes i den pågældende medlemsstat. Dette direktiv fastsætter nemlig ikke, at meddelelsen af de bestemmelser, der er vedtaget i henhold til samme direktivs artikel 8a, er en nødvendig betingelse for disse bestemmelsers gyldighed og bindende virkning. En medlemsstats manglende meddelelse kan derfor ikke anføres som argument for, at den pågældende medlemsstats lovgivning ikke er trådt i kraft eller ikke er bindende.

8. Anvendelsen af chartrets artikel 17, stk. 1, og artikel 24, stk. 2 (det niende og det tiende spørgsmål)

111. Med det niende spørgsmål ønsker den forelæggende ret – for det tilfælde, at det første eller det andet præjudicielle spørgsmål besvares bekræftende – nærmere bestemt oplyst, hvilken betydning chartrets artikel 17, stk. 1, og artikel 24, stk. 2, har for hovedsagen, for det første henset til, at den omtvistede aftale bandt C for en periode på 15 år og kunne have væsentlige økonomiske implikationer, og for det andet henset til, at C var mindreårig på tidspunktet for indgåelsen af denne aftale. Det tiende spørgsmål vedrører i det væsentlige de samme aspekter som det niende spørgsmål og forelægges subsidiært i forhold til dette, altså for det tilfælde, at det første eller det andet spørgsmål besvares benægtende. I betragtning af besvarelsen af det første spørgsmål er det således ufornødent at besvare det tiende spørgsmål.

112. Heraf følger, at den forelæggende ret med disse to spørgsmål dels ønsker oplyst, om en aftale såsom den i hovedsagen omhandlede, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, henset til den varighed og den størrelse af vederlaget, der er fastsat heri, er i strid med barnets »tarv« som omhandlet i chartrets artikel 24, stk. 2, samt ejendomsretten, som er fastsat i chartrets artikel 17, og dels om denne omstændighed i lyset af direktiv 93/13 kan have indflydelse på vurderingen af, om et vilkår er urimeligt.

113. Indledningsvis forekommer det mig hensigtsmæssigt at minde om, at såfremt Domstolen, således som jeg foreslår i min besvarelse af det første spørgsmål, måtte fastslå, at direktiv 93/13 finder anvendelse i hovedsagen, er det samme tilfældet for chartret. Chartrets bestemmelser finder nemlig i henhold til artikel 51 bl.a. anvendelse, når medlemsstaterne gennemfører EU-retten. De grundlæggende rettigheder, som er sikret ved chartret, skal derfor overholdes, herunder dem, der er fastsat i chartrets artikel 17 (ejendomsretten) og 24 (børns rettigheder).

114. For det andet har Domstolen hvad angår ejendomsrettens betydning, så vidt jeg ved, hidtil ikke fastslået, at chartrets artikel 17, stk. 1, som fastlægger ejendomsretten i generelle vendinger, skulle have en specifik rækkevidde for så vidt angår anvendelsen af direktiv 93/13. Dette forekommer mig logisk og sammenhængende.

115. For det andet fastsætter chartrets artikel 24, stk. 2, angående børns rettigheder, at »[i] alle handlinger vedrørende børn, uanset om de udføres af offentlige myndigheder eller private institutioner, skal barnets tarv komme i første række«. Denne bestemmelse er ganske vist, så vidt jeg ved, aldrig blevet fortolket af Domstolen i forbindelse med fortolkningen af direktiv 93/13, men den er affattet i generelle vendinger og bør efter min opfattelse kunne finde anvendelse på akter, såsom den omtvistede aftale, der kan have betydelige konsekvenser for den pågældende mindreårige[91]. Denne konstatering bekræftes af artikel 3, stk. 1, i konventionen om barnets

[91] – Jf. i denne retning og analogt dom af 11.3.2021, État belge (Tilbagesendelse af en forælder til en mindreårig) (C-112/20, EU:C:2021:197, præmis 36).

rettigheder [92], hvortil der udtrykkeligt henvises i forklaringerne til chartrets artikel 24. I henhold til denne artikel 3, stk. 1, skal der tages hensyn til barnets tarv i alle foranstaltninger vedrørende børn. Dermed dækker denne bestemmelse generelt alle afgørelser og alle foranstaltninger, der direkte eller indirekte berører børn [93], således som De Forenede Nationers Komité for Barnets Rettigheder har anført [94]. Udtrykket »barnets tarv« henviser nemlig både til en materiel ret, et fortolkningsprincip og en processuel regel [95].

116. For så vidt som dette udtryk henviser til »et fortolkningsprincip«, kan denne bestemmelse efter min vurdering være relevant ved fortolkningen og anvendelsen af bestemmelserne i direktiv 93/13, når den pågældende forbruger som i den foreliggende sag var mindreårig på tidspunktet for indgåelsen af den omtvistede aftale.

117. Det må konstateres, at direktiv 93/13 ikke nævner forbrugernes alder og navnlig ikke deres mindreårighed. Imidlertid indeholder artikel 5, stk. 3, i direktivet om urimelig handelspraksis en specifik bestemmelse vedrørende handelspraksis, der er rettet mod »en klart identificerbar gruppe af forbrugere, som er særligt sårbare«. De faktorer, som medfører en sådan sårbarhed, omfatter bl.a. forbrugerens alder. Dette sidstnævnte direktiv fastsætter derfor, at når den pågældende handelspraksis er rettet mod en sådan gruppe, skal den vurderes »med udgangspunkt i et gennemsnitligt medlem af gruppen« [96].

118. Hvis direktiv 93/13 skal fortolkes i lyset af chartrets artikel 24, stk. 2, skal der derfor ved vurderingen af, om det pågældende vilkår eventuelt er urimeligt, med udgangspunkt i en »almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger«, mutatis mutandis tages hensyn til den omstændighed, at forbrugeren var mindreårig og dermed særligt sårbar. Imidlertid følger det, som nævnt i punkt 58 i dette forslag til afgørelse, nemlig af artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13, at vurderingen af spørgsmålet om, hvorvidt et kontraktvilkår er urimeligt, skal ske, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved at tage hensyn til »alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse«, herunder i givet fald om forbrugeren er mindreårig.

119. I det foreliggende tilfælde skal der dog, såfremt det forhold, at forbrugeren er mindreårig, kan udgøre en omstændighed, som skal tages i betragtning, ligeledes tages hensyn til det forhold, at den mindreårige på tidspunktet for indgåelsen af den omtvistede aftale var repræsenteret af sine forældre, og at denne kontrakt blev underskrevet, blot et år før C blev myndig.

120. På baggrund af ovenstående betragtninger foreslår jeg, at det niende præjudicielle spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 1, og artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med chartrets artikel 24, stk. 2, skal fortolkes således, at der ved vurderingen af, om et vilkår er urimeligt, skal tages hensyn til den omstændighed, at den pågældende forbruger, som var mindreårig på tidspunktet for indgåelsen af (den omhandlede) aftale, tilhører en særligt sårbar gruppe, men

92 – Vedtaget af De Forenede Nationers Generalforsamling den 20.11.1989.

93 – Jf. i denne retning og analogt dom af 11.3.2021, État belge (Tilbagesendelse af en forælder til en mindreårig) (C-112/20, EU:C:2021:197, præmis 37 og 38).

94 – Jf. i denne henseende generel bemærkning nr. 14 (2013) fra Komitéen for Barnets Rettigheder om, at barnets tarv altid skal komme i første række (art. 3, stk. 1), CRC/C/GC/14, punkt 19.

95 – Dom af 11.6.2024, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kvinder, der identificerer sig med værdien om lighed mellem kønnene) (C-646/21, EU:C:2024:487, præmis 73), som henviser til generel bemærkning nr. 14 (2013) fra Komitéen for Barnets Rettigheder om, at barnets tarv altid skal komme i første række (art. 3, stk. 1), CRC/C/GC/14, punkt 6.

96 – Jf. 18. og 19. betragtning til direktivet om urimelig handelspraksis.

uden at der bortses fra andre omstændigheder, der gjorde sig gældende på tidspunktet for denne aftales indgåelse, såsom det forhold, at denne mindreårige var repræsenteret af sine forældre, samt vedkommendes modenhed.

V. Forslag til afgørelse

121. På baggrund af ovenstående betragtninger foreslår jeg Domstolen, at den besvarer de Augstākā tiesa (Senāts) (øverste domstol, Letland) forelagte præjudicielle spørgsmål således:

»1) Artikel 1, stk. 1 og 2, i Rådets direktiv 93/13/EF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011,

skal fortolkes således, at

en aftale om tjenesteydelser med henblik på sportslig udvikling og karrierefremme indgået mellem på den ene side en erhvervsdrivende, der driver virksomhed på området for træning og udvikling af sportsudøvere, og på den anden side en mindreårig, som var repræsenteret af sine forældre og ikke var ansat inden for sportsområdet ved indgåelsen af denne aftale, principielt er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 93/13 i det omfang, de øvrige i direktivet fastsatte betingelser for, at det finder anvendelse, er opfyldt.

2) Artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, som ændret ved direktiv 2011/83/EU,

skal fortolkes således, at

hvis denne bestemmelse på tidspunktet for indgåelsen af ovennævnte aftale ikke var blevet gennemført i national ret, skal en national ret under alle omstændigheder kunne vurdere, om et bestemt kontraktvilkår er urimeligt som omhandlet i dette direktivs artikel 3, uanset om dette vilkår vedrører aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, selv hvis den erhvervsdrivende på forhånd har affattet vilkåret på en klar og forståelig måde.

3) Artikel 5 i direktiv 93/13, som ændret ved direktiv 2011/83/EU,

skal fortolkes således, at

kravet om, at kontraktvilkårene affattes på en »klar og forståelig« måde, pålægger en virksomhed, der tilbyder tjenesteydelser med henblik på sportslig udvikling og karrierefremme, at meddele den unge sportsudøver tilstrækkelige oplysninger til, at denne kan træffe en oplyst beslutning, som er støttet på præcise fakta, hvorfor kontraktvilkåret ikke blot skal være forståeligt i formel og sproglig henseende, men også skal gøre det muligt for forbrugeren dels at forstå alle de væsentlige økonomiske konsekvenser, som det vil kunne medføre for vedkommendes økonomiske forpligtelser, og dels at bedømme overensstemmelsen med den samlede værdi af de tjenesteydelser, som dette selskab tilbyder.

4) Artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13, som ændret ved direktiv 2011/83/EU,

skal fortolkes således, at

det ved vurderingen af den eventuelle urimelighed af et vilkår i en aftale om støttetjenesteydelser med henblik på sportslig udvikling og karrierefremme, hvorefter den unge sportsudøver, der handler i sin egenskab af forbruger, for leveringen af disse ydelser forpligter sig til at betale et vederlag til et beløb svarende til 10% af sine indtægter i de følgende 15 år, hvis han bliver professionel, er relevant, om kravet om »god tro« eventuelt er blevet tilsidesat, og om der eventuelt foreligger en »betydelig skævhed« til skade for forbrugeren, idet det præciseres, at der navnlig skal tages hensyn til, om der findes gældende regler i den nationale lovgivning, såfremt der ikke foreligger en aftale mellem parterne herom, med henblik på at vurdere, om og i givet fald i hvilket omfang aftalen stiller forbrugeren i en mindre gunstig retsstilling end den, der følger af den gældende nationale lovgivning, og, såfremt der ikke findes sådanne regler, markedspraksis på tidspunktet for denne aftales indgåelse med hensyn til vederlag inden for den pågældende sport, forudsat at denne markedspraksis er loyal og rimelig, samt hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og idet der på tidspunktet for aftalens indgåelse tages hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, navnlig spørgsmålet om, hvorvidt det krævede vederlag svarede til markedsværdien inden for den pågældende sportssektor, i særdeleshed under hensyn til den risiko, der for den erhvervsdrivende følger af, at denne ikke har nogen sikkerhed for at modtage vederlaget, hvis den unge sportsudøver ikke bliver professionel.

5) Artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, som ændret ved direktiv 2011/83/EU,

skal fortolkes således, at

et kontraktvilkår, der er erklæret urimeligt, principielt skal anses for aldrig at have eksisteret, hvorfor det ikke kan have nogen virkning over for forbrugeren, som bør genindsættes i den retlige og faktiske stilling, vedkommende ville have stået i, hvis dette vilkår ikke havde fandtes, uden at den nationale ret kan pålægge forbrugeren at betale nogen del af det vederlag, der blev fastsat ved dette vilkår, som er erklæret urimeligt, uanset om det er blevet nedsat til de udgifter, leverandøren faktisk har afholdt i forbindelse med gennemførelsen af aftalen.

6) Artikel 3, stk. 1, og artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13, som ændret ved direktiv 2011/83/EU, sammenholdt med artikel 24, stk. 2, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder,

skal fortolkes således, at

der ved vurderingen af, om et vilkår er urimeligt, skal tages hensyn til den omstændighed, at den pågældende forbruger, idet denne var mindreårig, tilhører en særligt sårbar gruppe, men uden at der bortses fra andre omstændigheder, der gjorde sig gældende på tidspunktet for denne aftales indgåelse, såsom det forhold, at denne mindreårige var repræsenteret af sine forældre, samt vedkommendes modenhed.«